

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**НАУКА, ОСВІТА, ТЕХНОЛОГІЇ І СУСПІЛЬСТВО В ХХІ СТОЛІТТІ:
НАУКОВІ ІДЕЇ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ**

**SCIENCE, EDUCATION, TECHNOLOGY AND SOCIETY IN THE XXI
CENTURY: SCIENTIFIC IDEAS AND IMPLEMENTATION MECHANISMS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**11 квітня 2023 р.
April 11, 2023**

**м. Житомир, Україна
Zhytomyr, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**НАУКА, ОСВІТА, ТЕХНОЛОГІЇ І
СУСПІЛЬСТВО В ХХІ СТОЛІТТІ:
НАУКОВІ ІДЕЇ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ**

**SCIENCE, EDUCATION, TECHNOLOGY AND
SOCIETY IN THE XXI CENTURY: SCIENTIFIC
IDEAS AND IMPLEMENTATION MECHANISMS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**11 квітня 2023 р.
April 11, 2023**

**м. Житомир, Україна
Zhytomyr, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Наука, освіта, технології і суспільство в XXI столітті: наукові ідеї та механізми реалізації: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Житомир, 11 квітня 2023 р.). Житомир: ЦФЕНД, 2023. 59 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Наука, освіта, технології і суспільство в XXI столітті: наукові ідеї та механізми реалізації» з:

Буковинський державний медичний університет
Вінницький національний аграрний університет
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Донбаський державний педагогічний університет
Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка
Житомирський державний університет ім. Івана Франка
Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут проблем виховання НАПН України
Комунальний заклад «Балтський педагогічний фаховий коледж»
Міжнародний гуманітарний університет
Національна академія СБ України
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Національний університет «Одеська політехніка»
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
Рівненський державний гуманітарний університет
Сумський національний аграрний університет
Харківська академія неперервної освіти

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань науки, освіти та технологій.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: педагогічних наук; філологічних наук; економічних наук; психологічних наук; медичних наук; біологічних наук; сільськогосподарських наук; технічних наук; геологічних наук; фізико-математичних наук; фізичного виховання та спорту; державного управління.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

**ЗМІСТ
CONTENTS**

СЕКЦІЯ 1. ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ SECTION 1. PEDAGOGICAL SCIENCES	6
<i>Вороніна Г. Л.</i> ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	6
<i>Грищенко І. Д.</i> СТВОРЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА РОБОТА КЕРІВНИКА З АМАТОРСЬКИМ ХОРОМ.....	7
<i>Мігальова М. Є., Дроздова К. В.</i> ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	9
<i>Харченко Н. В.</i> ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ.....	11
<i>Shcherbukha R. H., Vovk O. I.</i> SECOND LANGUAGE ACQUISITION: THE ROLE OF INTERLANGUAGE	13
<i>Яковишина Т. В.</i> РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	15
СЕКЦІЯ 2. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 2. PHILOLOGICAL SCIENCES	17
<i>Димовська А. К.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУКТРЕЙЛЕРІВ У ЛІТЕРАТУРНІЙ ОСВІТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	17
<i>Dobrovolska N.</i> DIDACTIC POSSIBILITIES OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO STUDENTS OF PHILOLOGICAL SPECIALTIES	19
<i>Овчар І. С.</i> ВІДТВОРЕННЯ ГРАМАТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МІЛІТАРНОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	20
<i>Токар В. В.</i> СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ МІЛІТАРНОГО ДИСКУРСУ	22
<i>Хома І. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДАЧА В ЕПОХУ СЬОГОДЕННЯ.....	23

<i>Шевченко А. А.</i> ТЕХНІЧНІ І МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ КІНОТЕКСТУ В ПРОЦЕСІ СУБТИТРУВАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «FRIENDS»)	25
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ SECTION 3. ECONOMIC SCIENCES	27
<i>Гніденко М. А.</i> СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	27
<i>Присяжнюк Д. В., Коробейникова Я. С.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ ПЛАНІВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ОТГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ (КЕЙСИ ВИТВИЦЬКОЇ ОТГ)	29
СЕКЦІЯ 4. ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 4. PSYCHOLOGICAL SCIENCES	31
<i>Радик І. В., Спринська З. В.</i> ЧИННИКИ, ФАКТОРИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї	31
<i>Сазонова Р. О.</i> ШКІЛЬНА ТРИВОЖНІСТЬ ТА ПЕРЕДУМОВИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ	33
СЕКЦІЯ 5. МЕДИЧНІ НАУКИ SECTION 5. MEDICAL SCIENCES	35
<i>Зуб Л. О., Горбан Б. В.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ВМІСТУ β_2 - МІКРОГЛОБУЛІНУ КРОВІ ТА СЕЧІ ХВОРИХ З УРАЖЕННЯМ НИРОК, ЯКІ ПЕРЕНЕСЛИ КОРОНАВІРУСНУ ХВОРОБУ	35
<i>Rafał Czaplicki, Sylwester Sywyi, Tomasz Andrzej Kosacki</i> MODERN CONCEPTS OF THE INFLAMMATORY PROCESS AT THE MICROCIRCULATORY LEVEL	36
СЕКЦІЯ 6. БІОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 6. BIOLOGICAL SCIENCES	39
<i>Павлишак Я. Я., Яциків У. М.</i> РОДИНА <i>RANUNCULACEAE</i> JUSS. У ФЛОРИ ДРОГОБИЧЧИНИ	39
СЕКЦІЯ 7. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ SECTION 7. AGRICULTURAL SCIENCES	41
<i>Коробко А. А.</i> ПРОДУКТИВНІСТЬ АДАПТИВНИХ СОРТІВ СОЇ ЗА УМОВ ЗМІНИ КЛІМАТУ	41

СЕКЦІЯ 8. ТЕХНІЧНІ НАУКИ SECTION 8. TECHNICAL SCIENCES	43
<i>Ільків Є. Ю., Галярник М. В.</i> ЩОДО ПОЗНАЧЕНЬ (ТИПІВ) СКЕЛЬНИХ НІВЕЛІРНИХ ПУНКТИВ У ВИСОТНИХ МЕРЕЖАХ I та II КЛАСУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ГЕОДЕЗИЧНИХ ПУНКТИВ	43
<i>Федоров К. С.</i> НЕРОЗДІЛЬНІ БЛОЧНІ ЗАВАДОСТІЙКІ КОДИ ДЛЯ ВИПРАВЛЕННЯ ДВОХ ПОМИЛОК В КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМАХ	45
СЕКЦІЯ 9. ГЕОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 9. GEOLOGICAL SCIENCES	47
<i>Vovk O. P., Osmanov M. P.</i> STRATIGRAPHY AND MINERAL RESOURCES OF VOLYN REGION	47
СЕКЦІЯ 10. ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ SECTION 10. PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES	49
<i>Олефір О. І., Пащенко К. І.</i> МАТЕМАТИКА ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ У ПРЕДМЕТАХ ПРИРОДНО- НАУКОВОГО ЦИКЛУ	49
<i>Олефір О. І., Корчевська В. В.</i> ПРОГРАМИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ЗАДАЧ.....	50
<i>Юрченко В. В.</i> АВТОМАТИЗОВАНЕ ТЕСТУВАННЯ ПРОГРАМ З ВИКОРИСТАННЯМ ГЛИБОКИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ	52
СЕКЦІЯ 11. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ SECTION 11. PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS	54
<i>Малойван Я. В., Ханюкова О. В., Найко Д. О.</i> ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ВОЛЕЙБОЛУ НА СНІГУ	54
<i>Філіна В. А., Кучерук І. В.</i> THE MAIN COMPONENTS OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF A MODERN JUDO COACH-TEACHER AT A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION	55
СЕКЦІЯ 12. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ SECTION 12. GOVERNMENT MANAGEMENT	58
<i>Іванов Є. В., Мельник О. П.</i> ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ЕТИКИ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ	58

УДК 374

Вороніна Г. Л.

к.п.н., доцент
кафедри виховання й розвитку особистості,
Харківська академія неперервної освіти

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Суспільно-політичні та економічні процеси, спричинені війною, вимагають від позашкільної освіти нового педагогічного бачення, нових підходів до організації освітнього процесу. Перебуваючи на передньому фланзі в епоху криз і викликів, позашкільна освіта виявляє стійкість та гостру затребуваність і необхідність функціонування в умовах воєнного стану. Керівники гуртків спрямовують свої зусилля на забезпечення якості організації дистанційного та змішаного навчання, надаючи особливого значення формуванню особистості вихованця, здатної протистояти викликам, відволікаючи дітей від хвилюючих думок, відновлюючи соціальні контакти, забезпечуючи підтримку та соціальний захист.

Наразі на території Харківської області функціонує 110 закладів позашкільної освіти, у яких навчаються 110259 вихованців. У результаті воєнних дій в області зруйновано 3 заклади позашкільної освіти, пошкоджено 26. Інформування батьків про організацію освітнього та тренувального процесів у 70 % закладів позашкільної освіти відбувається через вебсайт [2].

Педагогічні колективи закладів позашкільної освіти усвідомлюють, що війна внесла корективи в налагоджений процес навчання, виховання, соціалізації та розвитку особистості, тому для забезпечення якості освіти необхідно переорієнтувати освітню, психологічну, соціокультурну, інформаційну та громадську діяльність на активне опанування цифрових технологій, методів та приймів психолого-педагогічної допомоги.

В умовах воєнного стану актуальності набули такі особливості організації освітнього процесу, як максимальне залучення й охоплення вихованців, учнів позашкільною освітою; збереження й підтримка кадрового потенціалу закладів позашкільної освіти; збереження й підвищення якості та доступності позашкільної освіти; модернізація змісту позашкільної освіти відповідно до викликів; активна громадська позиція, посилення співпраці з батьками, органами влади, громадськістю; широке інформування про діяльність закладів позашкільної освіти [1].

Освітній процес провадиться в закладі позашкільної освіти через освітню діяльність, спрямовану на створення умов для набуття вихованцями ключових компетентностей. Саме компетентнісний підхід уможливує реалізацію здібностей та творчого потенціалу дитини, дозволяє створити безпечний простір, осередок творчості та креативності.

Педагоги-позашкільники Харківщини сьогодні є прикладом самовідданої праці, спрямованої на становлення справжніх громадян, патріотів України. Незважаючи на нещадні руйнування, усі педагоги та вихованці здійснюють роботу, важливу для підтримки наших воїнів, забезпечують турботою тих, хто цього потребує. Керівник гуртків проводять заняття, беруть активну участь у методичних заходах, підвищують кваліфікацію. Безліч окопних свічок, сотні метрів маскувальної сітки, смаколики,

іграшки-талісмани, малюнки. листи підтримки для захисників України підготовлено в результаті проєктної діяльності вихованців під керівництвом педагогів.

Педагоги-переселенці залишаються вірними професії, організуючи позашкільну роботу в різних областях країни та за її межами: секція футболу для малечі в Мукачеві; хореографічні безоплатні гуртки в м.Кобеляки Полтавської області; гурток англійської мови для дітей ВПО у м.Тернопіль; майстер-класи для керівників гуртків та заняття для вихованців з декоративно-ужиткового мистецтва міста Жмеринка та Кам'янець-Подільський Вінницької області; патріотичні акції, художні виставкові заходи, ярмарки, концерти в м.Любляна (Словенія); заняття гуртка з писанкарства для дітей евакуйованих дитячих будинків в Італії, гуртки рукоділля в Німеччині; гуртки циркового мистецтва для евакуйованих вихованців у Німеччині та Угорщині; гуртки театрального мистецтва в Чехії та Німеччині тощо [3, с.6-8].

Тож, у процесі творчої діяльності, незважаючи на воєнний стан, у гуртках закладів позашкільної освіти вихованці отримують важливий життєвий досвід, удосконалюють практичні навички, розвивають уміння ставити мету, розробляти шляхи її досягнення, визначати результати, тобто набувають компетентностей, які зможуть застосовувати в майбутній професії.

Список літератури

1. Державно-громадське партнерство в дії – всеукраїнська нарада з питань позашкільної освіти. URL: <https://pou.org.ua/2023/02/derzhavno-gromadske-partnerstvo-v-diyi-vseukrayinska-narada-z-pytan-pozashkilnoyi-osvity/>

2. Освіта Харківщини в умовах війни: виклики та здобутки. URL: <https://www.slk.kh.ua/spec-proekti/zalisajsa-zivim/osvita-harkivsini-v-umovah-vijni-vikliki-ta-zdobutki.html>

3. Покроєва Л. Позашкільна освіта Харківщини: шляхи оновлення та розвитку в період воєнного стану в Україні. *Джерело педагогічних інновацій. Освітні інновації в позашкільній освіті: сучасний погляд, практика та перспективи впровадження. Науково-методичний журнал. Випуск № 1(37).* Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2022. С.6-8.

Грищенко І. Д.

викладач кафедри мистецької освіти
Житомирський державний університет ім. Івана Франка

СТВОРЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА РОБОТА КЕРІВНИКА З АМАТОРСЬКИМ ХОРОМ

Створення та управління аматорським хором – це складна й відповідальна робота. Репетиційна й концертно-виконавська діяльність несе не лише радість творчості, вона також є систематичною важкою працею, яка віднімає багато сил та енергії в кожного учасника хору. Без грамотного музично-педагогічного підходу з боку керівника аматорський хоровий колектив не досягне значних художніх результатів.

Основними завданнями керівника хору є:

- підбір репертуару;
- музично-педагогічна діяльність;
- організація й проведення репетиційної роботи та концертно-виконавської діяльності,

- організація й здійснення гастрольних поїздок хору;
- ділові контакти [2, с. 122].

Також у завдання керівника аматорського хору входить не тільки навчання його учасників правильним співочим і хоровим навичкам, розвиток музикальності, але й виховання у них гарного художнього смаку, любові до хорового мистецтва, високої духовності. І це потребує не лише знань, умінь і навичок у сфері хорового мистецтва, але й широкої загальної ерудиції й педагогічної освіченості – знань з театру, літератури, образотворчого мистецтва, суспільних наук, основ психології. У керівника хору повинен бути розвинений інтелект і сила волі. Робота із аматорським хором вимагає від нього також і великої працездатності, витривалості та міцного здоров'я, а також оптимізму і, природно, почуття гумору.

Створення аматорського хор – процес складний. І найважливіший етап формування складу хору – це прослуховування його учасників. При прослуховуванні варто визначити якість голосу (тип, діапазон), музичного слуху, музичної пам'яті, почуття ритму, а також з'ясувати наявність основ музичної підготовки: знання нотної грамоти, володіння яким-небудь музичним інструментом, досвід співу в хорі. Формувати склад хору без перевірки вокально-музичних даних його учасників – це велика помилка. Також варто піклуватися про те, щоб нові учасники хорового колективу не знижували рівень виконавської майстерності усього хору.

Аматорський хор повинен займатися регулярно – на протязі 10-11 місяців на рік. Основним видом занять хору є репетиція. На тижні слід проводити мінімум дві репетиції, кожна – по 2-3 години з 10-15-хвилинною перервою. Кожна репетиція проводиться в точно визначений час; усі заняття аматорського хору чітко організовуються й плануються з урахуванням довгострокових творчих завдань хорового колективу [1, с. 78].

Методи та прийоми роботи з хором можуть бути різноманітними, а план репетиції включати: розспівування, знайомство з твором, робота над хоровими партіями, проспівування твору в цілому. Репетиції аматорського хору слід проводити з використанням різноманітних форм її організації (за партіями, групами, спільно). Ці форми поживляють процес роботи, не викликають значної стомлюваності учасників хору. На мою думку, першу половину репетиції (1-1,5 години) доцільно займатися за партіями або групами хору, а після перерви – зробити загальну репетицію, коли твори, включені в репертуар хору, перебувають на різній стадії освоєння. Загальна репетиція потребує роботи над творами, які вже пройшли стадію розучування за партіями або групами хору.

У аматорському хорі часто беруть участь співаки, у яких не лише різні вокальні дані, але й неоднакова музична підготовка, досвід співу в хорі. До того ж, як правило, вони різняться за віком, освітою, культурним рівнем, комунікабельністю та психологічною адаптивністю. Успішне формування аматорського хорового колективу визначається не тільки вокально-хоровою майстерністю, але й психологічною атмосферою в ньому. Важливим завданням у такому колективі є виховання поважного ставлення учасників як один до одного, так і до свого керівника. Своєю чергою, керівник хору повинен уважно ставитися до кожного учасника хору, знати про його труднощі, а також уміти доброю порадою й конкретною справою допомагати членам хорового колективу, бути їм справжнім другом [3, с. 132].

Важливою частиною творчої роботи аматорського хорового колективу є концертно-виконавська діяльність. Це логічне завершення усіх репетиційних процесів. Публічний виступ на концертній естраді викликає у виконавців особливий

психологічний стан, що визначається емоційною піднесеністю, схвильованістю. Артисти-аматори відчують справжню радість від контакту зі світом художніх образів, інтерпретаторами яких вони є. Творча взаємодія зі слухацькою аудиторією також має велике значення для артистів хору.

У підсумку зауважимо, що робота керівника аматорського хору складна й багатогранна. Він повинен бути не тільки висококваліфікованим, обдарованим хормейстером, але й умілим, талановитим педагогом, організатором і вихователем. У протилежному випадку він не досягне відчутних художніх результатів, якщо не зуміє створити дружний, захоплений колектив однодумців, для яких хоровий спів є важливою духовною потребою.

Список літертури

1. Коломoeць О. М. Хорознавство: навчальний посібник. Київ: «Либідь», 2001. 184 с.
2. Медведєва Н. Організаційно-педагогічні умови роботи аматорського хорового колективу. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка*. 2014. Вип. 125. С. 121-125.
3. Пігров К. Керування хором. Київ, 1962. 286 с.

Мігальова М. Є.

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Дроздова К. В.

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті актуалізовано питання формування здоров'язберігаючої компетентності студентів, опанування якою необхідне як для здобуття вищої освіти, так і для успішної майбутньої професійної діяльності.

Зміна освітньої парадигми орієнтує її на творчу ініціативу, самостійність, конкурентоздатність, мобільність майбутнього фахівця. Зміни, що відбуваються в галузі визначення цілей освіти, співвідносні з глобальним завданням забезпечення входження людини в соціальний світ, її продуктивну адаптацію у цьому світі, обумовлюють необхідність постановки питання забезпечення освітою більш повного, особистісно і соціально інтегрованого результату якості загального визначення такого інтегрального соціально-особистісно-поведінкового феномену, як результату освіти в сукупності мотиваційно-ціннісних, когнітивних складових і виступило поняття «компетенція/компетентність». Саме це означало формування нової парадигми освіти.

Ключові слова: фізична культура, спорт, освіта, професійна підготовка, гуманістичний підхід.

У «Стратегії модернізації змісту загальної освіти» зазначено, що компетентність є «ключовим, своєрідним «вузловим» поняттям, оскільки воно, по-перше, поєднує інтелектуальний і навичковий складники освіти; по-друге, в понятті компетентності закладено ідеологію інтерпретації змісту освіти «від результату»; по-третє, ключова компетентність є інтегративною за природою, оскільки вона містить низку

однорідних чи близьких умінь і знань, що належать до широких сфер культури та діяльності» [3].

Нове покоління галузевих стандартів вищої освіти, базоване на засадах компетентнісного підходу, дає загальні вимоги до властивостей і якостей випускників вищого навчального закладу як професійних особистостей у вигляді переліків компетенцій щодо вирішення певних проблем і задач соціальної діяльності, інструментальних, загальнонаукових і професійних компетенцій та системи умінь, що забезпечують наявність цих компетенцій [2].

На думку І. Боднарук, компетентність як характеристика професіонала, зазвичай використовується у словосполученні «професійна компетентність», яка як новий орієнтуючий вектор сучасної парадигми освіти щодо підготовки майбутніх фахівців має забезпечувати переосмислення досвіду їх підготовки, враховувати такі принципово нові підходи до її обґрунтування:

- розуміння необхідності обґрунтування методології формування професійної компетентності в майбутнього фахівця конкретної галузі в процесі його професійної підготовки у ВНЗ;

- пошук адекватних теоретичних засад щодо дослідження педагогікою, психологією, філософією освіти, соціологією, інформатикою та юриспруденцією педагогічних явищ, які стосуються формування професійних компетенцій у майбутнього фахівця в процесі його підготовки у ВНЗ;

- розуміння необхідності формування професійної компетентності фахівця як під час навчальної, так і позанавчальної роботи;

- вивчення, систематизація і творче використання позитивного національного та світового передового досвіду формування компетенцій майбутніх фахівців у ВНЗ;

- зміна стереотипів щодо сприйняття особистості майбутнього фахівця та усвідомлення необхідності формування його творчої, креативної, активної професійної позиції й основних видів компетентностей;

- інноваційне уявлення про місце, роль, завдання та функції сучасного фахівця в системі суспільних, виробничих і міжособистісних стосунків у професійній діяльності;

- розуміння необхідності принципово нової спрямованості педагогічних досліджень щодо підготовки майбутніх фахівців до ефективної, високо продуктивної професійної діяльності [1].

Формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх фахівців розглядається науковцями як одна із засадничих умов модернізації професійної підготовки студентів у вищій школі і на основі світового досвіду та українських перспектив визначає освітню політику держави. На думку О. Пилипишина, система освіти і виховання може суттєво впливати на спосіб життя та стан здоров'я молоді людини.

Важливість формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх фахівців підкреслюється тим, що їхня професійна діяльність здебільшого супроводжується малорухливим способом життя, активним використанням комп'ютерної техніки тощо.

Поняття здоров'язберігаючої компетентності розглядається як характеристика особистості тих, хто навчається, спрямована на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення [3, с. 86]. Основою положим принципом формування здоров'язберігаючої компетентності є активність студента в пошуку здоров'ятворчого сенсу професійної підготовки, тому завдання сучасних

освітніх закладів – навчити зберігати і зміцнювати своє здоров'я шляхом здоров'язберігаючих технологій.

Сутність здоров'язберігаючих та здоров'яформуючих технологій постає в комплексній оцінці умов виховання і навчання, які дозволяють зберігати наявний стан студентів, формувати більш високий рівень їхнього здоров'я, навичок здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи з метою забезпечення успішності навчальної діяльності та поліпшення якості життя суб'єктів освітнього середовища [2, с. 25–28].

Застосування здоров'язберігаючих технологій та успішне володіння ними є важливим показником професійної компетентності сучасного викладача вищої школи, який на нашу думку, повинен усвідомлювати свою виняткову роль, потенційні можливості та відповідальність за результати праці у забезпеченні цілісної компетентнісної освіти.

Список літератури

1. Боднарук І. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців як педагогічна проблема сучасної вищої школи. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України: електрон. наук. фах. вид. Сер.: Педагогіка. Хмельницький, 2017. Вип. 3. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/visnik_3_2017_pdn.pdf

2. Воронін Д. Є. Здоров'язберігаюча компетентність студента в соціально педагогічному аспекті / Д. Є. Воронін // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2006. – № 2. – С. 25–28.

3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.

УДК 37:004.58

Харченко Н. В.

к.п.н., с.н.с. лабораторії морального,
громадянського та міжкультурного виховання,
Інститут проблем виховання НАПН України

ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ

Інформаційний простір насичений фейками, маніпуляціями та провокативними вкидами. Чим більше часу людина перебуває в інфопросторі (соціальних мережах, спільнотах, блогах), тим більше шансів зіткнутися з недостовірними даними. Правила інформаційної гігієни стосуються так званої «ментальної гігієни» – тобто дотримання чистоти та акуратності у інформації, яку споживає людина.

Розуміння важливості інформаційної гігієни актуалізувалось ще наприкінці 90-х років через інформаційне перевантаження суспільства. Тоді письменниця Лінда Стоун ввела поняття «безперервної уваги». Так було описано стан, у якому людський мозок постійно шукає та споживає нову інформацію, намагаючись нічого не пропустити.

У малих дозах така увага може зробити нас більш продуктивними, але у великих дозах надмірно стимулює і виснажує людину. Дотримання правил інформаційної гігієни дозволяє зменшувати інформаційний шум та навантаження на мозок та психіку. Нехтування інформаційною гігієною призводить до негативних наслідків, робить людей вразливими до маніпуляцій та впливів.

Поглинання величезної кількості інформації може формувати у людини хибне відчуття поінформованості та ілюзію контролю над ситуацією. Для користувачів будь-якого віку важливо бути в курсі того, що відбувається в світі, країні, спільноті. Але це не означає, що споживання доступного контенту повністю безпечне. Маючи універсальний відкритий доступ до величезної кількості інформації на кожному споживачеві лежить відповідальність прийняття обґрунтованих рішень щодо власної безпеки у інфопросторі. Для закладів освіти також важливо проводити роботу щодо профілактики небезпек у інфопросторі. Окремі аспекти планування роботи освітнього закладу з інформаційної гігієни можуть бути акцентовані на наступних аспектах:

– *політика інформаційної безпеки в закладі освіти* (захист внутрішнього навчального веб-сервера; фільтрування запитів користувачів; правила антивірусного захисту; контроль за захистом інформації (захист документів внутрішнього та зовнішнього застосування); користування електронною поштою (службовою і приватною): перевірка файлів, отриманих електронною поштою, на предмет відсутності вірусів та шкідливого програмного забезпечення);

– *шкільний веб-сайт: відкрита та закрита інформація* (інформація про учнів на шкільних веб-сайтах; відкрита інформація: лише та, яка не може бути використана зловмисниками, та яка не ставить під загрозу особисту безпеку учасників освітнього процесу (загальні факти з життя учнів (фото бажано розміщувати групові та за згодою батьків); інформація про проведені заходи, конкурси; методичні матеріали, офіційні документи; закрита інформація: особисті дані учнів, адреса, телефон; фото та інше);

– *контент фільтри та методи захисту учнів* (поштовий сервер; використання чатів; моніторинг інтернет активності; протокол дій у разі виявлення загроз);

– *профілактика загроз* (види загроз в інформаційному просторі: загрози шахрайства, витоку персональної інформації ознайомлення з матеріалами небажаного змісту, отримання недостовірної інформації, загрози залежностей та інші; алгоритми дій для перевірки інформації та уникнення загроз у віртуальному просторі);

– *просвіта батьків з питань інформаційної гігієни* (віртуальний простір як соціокультурний феномен для освіти; інформаційно-консультаційні послуги учителям, батькам, учням; принципи та основні орієнтири інформаційної гігієни).

Список літератури

1. Методичні рекомендації з інформаційної безпеки навчального комп'ютерного комплексу / Укл. Дем'яненко В.М., Ковальчук В.Н. – К. : ІТЗН НАПН України, 2014. – 39 с.

2. Information Hygiene. URL: <https://pressbooks.pub/chapter/info-hygiene-environmentalism/>. Дата звернення: 12.11. 2022 р.

3. Information Hygiene: How Not to Contribute to a Culture of Clutter. By Ivan Bojanic, Senior Manager, Strategy & Implementation, Amy Perifanos, Vice President, Strategy & Implementation, and Stephen Crewdson, Senior Insights Lead. URL: <https://gongos.com/thinking-post/information-hygiene-how-not-to-contribute-to-a-culture-of-clutter/>. Дата звернення: 12.11. 2022 р.

УДК 81'242.3:81'243.7

Shcherbukha R. H.

a student,

Vovk O. I.

Doctor of Pedagogy, Associate Professor,

Professor of the Department of English Philology and Methods of Teaching English,
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

SECOND LANGUAGE ACQUISITION: THE ROLE OF INTERLANGUAGE

Interlanguage is a theory that falls under the umbrella of second language acquisition (SLA). L. Selinker originally introduced the term *interlanguage* in a 1972 article that was published in the *International Review of Applied Linguistics* [10]. SLA often involves the learner's errors in the output of the targeted language (TL). These errors are recognized under various terms, however, among these, «interlanguage» had the greatest influence.

The idea is emphasized that every learner who acquires a L2 produces a language output called interlanguage (IL) [10, p. 3]. Errors, in Selinker's viewpoint, should not be viewed as mistakes but rather as a necessary component of learning [10, p. 7]. SLA, which may never be completed but is always in progress, comes before IL. It might be said that a learner's language is a system unto itself, with its own set of laws. The learners' native language and the TL are in a transitional phase [10, p. 4–6]. According to M. Smith, it is the systematic language use by learners of a L2 [12]. Errors, once viewed as indicators of failure, are now recognized as crucial markers of competence development and serve as a reminder of what has been learned along with what has not [8, p. 62]. In other words, IL may be adequately characterized as a dynamic linguistic system [1, p. 4] that each learner develops at any time in the course of acquiring their L2 [2, p. 12]. When presenting certain structures from both a L1 and a TL, the learner has not yet achieved total proficiency in the TL. Moreover, IL is designated to a certain student depending on the learner's mastery of the L2 [2, p. 4].

Considering a developmental scale, acquiring a L2 occurs in three stages: initial, intermediary, and final. The first stage is distinguished by near-complete or complete communicative incompetence, whereas the last stage is distinguished as near-complete or complete communicative competence. The intermediary stage is specifically called IL [8, p. 62], although, the interlanguage phase [1, p. 4] or stage [8, p. 62] is characterized as a creative learning phase [1, p. 4]. For instance, considering the grammar competence aspect of IL, not every student will achieve the final stage for every L2 grammatical structure [4, p. 29]. IL will not be developed to ease the usage of more sophisticated syntactic structures unless its role is expanded to integrative and communicative functions such as confirmation of social identity and expression of psychological needs [5, p. 157]. As a result, it may be assumed that L2 learners employ a more distinct language system than their L1 at any given time throughout their SLA, especially when grammar and intended input are concerned. In such cases, it is critical to understand how learners develop IL.

Consequently, while developing IL, learners may progress through four interrelated steps [2, p. 12], specifically, simplification, over-generalization [1, p. 4], restructuring [2, p. 12], and fossilization. A lot of students quit on their way and don't progress further, therefore Selinker coined the term «fossilization» in 1972 to describe this process [10, p. 7].

As E. Rod acknowledges in her studies, many learners cease growing while still lacking TL proficiency [4, p. 29]. This phenomenon, as emphasized by F. H. Aljumah [1, p. 4], cannot be controlled when the appropriate TL is used. That is, despite years of exposure to the TL, the phonological, morphological, and syntactic elements of the speech of L2 learners diverge from its rules [5, p. 157]. In addition, despite all the teaching and explanation they have received, learners have a tendency to transfer linguistic concepts, norms, and structures from their native language in their IL with regard to the TL [10, p. 8]. Fossilization may also be interpreted as all those characteristics that, while escaping from a learner's language under ordinary circumstances, tend to reemerge in their performance when learners are faced with challenging material, being either worried or excessively relaxed [10, p. 7]. To put it another way, it may be described as L2 learner's perseverance in creating the wrong form despite ongoing exposure to the right one [9, p. 2].

Furthermore, P. M. Lightbown describes the phenomenon of IL in such a way that fossilization could occur once the learner has met the criteria for assimilation and communication in a TL. However, it is a complex topic, and the causes of fossilization are very unlikely to be governed with any certainty [7]. Moreover, this phenomenon, in which a language learner achieves a learning standstill and fails to advance, can occasionally be understood mostly by the learner's lack of desire and rarely by their awareness that they have attained an acceptable level of coherency [9, p. 2]. The probable reasons for fossilization are age (Critical Period Hypothesis), a lack of motivation to speak up, communication stress, when the learner is forced to convey thoughts beyond their linguistic capacity, or a lack of possibilities for language improvement [6, p. 6].

Hence, based on the fossilization-related characteristics, it is easy to conclude that such a phenomenon as IL is specific to L2 acquisition. Pursuing the issue, the presence of fossilization as mechanisms that learners utilize when acquiring IL is challenging to prove, because it is impossible to determine if participants in such fossilization studies are introduced to ideal settings for language learning. For this reason, fossilization should be studied further.

References

1. Aljumah, F. H. (2020) Second Language Acquisition: A Framework and Historical Background on Its Research. *English Language Teaching. Volume 13. № 8.* P. 200–207.
2. Cabal, M. (2015) Error Correction in Second Language Learning: Bachelor's Diploma Thesis : Masaryk University. 69 p.
3. Chun, D. M. and Frodesen, J. (2014) Second Language Acquisition. *In How Languages Work.* UC Santa Barbara. Report No. 15. URL: <https://escholarship.org/uc/item/98g4d1r6> (Last accessed: 04.01.2023).
4. Ellis, R. (2003) *Second Language Acquisition.* New York : Oxford University Press. 147 p.
5. Frith, M. B. (1977) Interlanguage Theory: Implications for the Classroom. *Second Language Learning Theory: A Perspective for the Classroom Teacher:* TESL Conference. Toronto : University of Toronto, P. 155–165.
6. Ipek, H. (2009) Comparing and Contrasting First and Second Language Acquisition: Implications for Language Teachers. *English Language Teaching. Volume 2. Issue 2.* P. 155–163.
7. Lightbown, P. M. (2000). Classroom SLA Research and Second Language Teaching. *Applied Linguistics. Volume 21. Issue 4.* P. 431–462. <https://doi.org/10.1093/applin/21.4.431> (Last accessed: 04.04.2023).

8. Mgr. Tomáš Gráf. (2012) Úvod do didaktiky angličtiny: Introduction to ELT Methodology : Phd Thesis : 14.02.2012. Univerzita Karlova v Praze. Prague. 109 p.

9. Mustakas, A. (2017) Language Investigation from the Psycholinguistic Perspective. *Вісник мариупольського державного університету*. Серія: Філологія. 2017. Вип 17. С. 202–213.

10. Selinker, L. (1972) Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics*. Volume 10. Issue 3. P. 209–231. <https://doi.org/10.1515/iral.1972.10.1-4.209> (Last accessed: 04.04.2023).

11. Sharwood Smith, M. (1995) *Second Language Learning: Theoretical Foundations*. London and New York : Longman. 260 p.

Яковишина Т. В.

к.пед.н., доцент,

доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти,

Рівненський державний гуманітарний університет

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Розвиток педагогічної креативності вчителя початкових класів є важливою складовою професійної компетентності вчителя. Педагогічна креативність – це здатність вчителя до новаторства та творчості у використанні різних методів і прийомів навчання та виховання учнів [1].

Креативність вчителя початкових класів є важливим фактором, який впливає на результативність навчального процесу та розвиток учнів. Викладання у початкових класах є важкою та відповідальною роботою, яка вимагає від вчителя креативності та інноваційних підходів до навчання.

Один із аспектів креативності вчителя початкових класів полягає в здатності до створення сприятливого середовища для навчання та виховання учнів. Це може включати в себе створення цікавих та різноманітних уроків, використання інтерактивних методів навчання, а також створення дружньої та доброзичливої атмосфери в класі [2].

Другим важливим аспектом креативності вчителя початкових класів є здатність до розробки інноваційних методів навчання, які відповідають науковим та практичним вимогам. Такі методи можуть включати в себе використання ігор, проєктів, веб-ресурсів та інших інтерактивних технологій. Використання таких методів не тільки робить навчання цікавішим та ефективнішим, але й допомагає учням розвивати творчі та аналітичні навички.

Крім того, вчителі початкових класів повинні бути здатними до постійного вдосконалення своєї професійної компетентності та знань. Це може включати в себе участь у професійних тренінгах та семінарах, читання наукових статей та публікацій, а також знайомство з новітніми технологіями та методиками навчання.

Формування педагогічної креативності вчителя починається ще у час навчання в педагогічному університеті, де майбутніх вчителів навчають використовувати новітні педагогічні технології та розробляти власні методики навчання та виховання учнів [2].

Однак, формування педагогічної креативності вчителя є неперервним процесом, який продовжується протягом усього його професійного життя. Вчителі повинні бути відкриті до нових ідей та методів навчання, постійно вдосконалювати свої знання та навички, інтегрувати нові підходи та технології у свою практику.

Одним із ефективних методів формування педагогічної креативності є професійна самоосвіта. Вчителі можуть брати участь у семінарах, тренінгах, майстер-класах, відвідувати конференції та симпозиуми, де вони матимуть змогу познайомитися з новими підходами та технологіями, обмінятися досвідом з колегами та отримати нові ідеї для своєї роботи.

Крім того, вчителі можуть розвивати свою педагогічну креативність, працюючи у команді зі своїми колегами. Колективний процес творення нових методик та підходів навчання може стати джерелом нових ідей та підходів до навчання, допомагаючи один одному вирішувати труднощі та розвивати професійні навички.

Крім того, важливо розвивати педагогічну креативність вчителя через використання сучасних технологій навчання. Наприклад, можна використовувати комп'ютерні програми, веб-ресурси та інтерактивні дошки для забезпечення ефективного навчання та виховання учнів. Крім того, вчителі можуть створювати власні онлайн-курси та відеоуроки, що стануть корисними для учнів та інших вчителів.

Одним із ефективних способів розвитку педагогічної креативності є використання артпедагогічних технік. Вони дозволяють вчителям створювати цікаві та стимулюючі навчальні ситуації, які сприяють розвитку уяви, креативності та творчих здібностей учнів. Наприклад, використання малювання, ліплення, декорування, театралізованих ігор та інших арттехнік може допомогти вчителю знайти нові шляхи підвищення ефективності навчання та зробити його більш цікавим та змістовним.

Крім того, розвиток педагогічної креативності вчителя початкових класів передбачає розвиток вмінь та навичок управління класом. Вчителі повинні бути вмілими у створенні сприятливого навчального середовища, у плануванні та проведенні уроків, у взаємодії зі своїми колегами та батьками учнів. Також важливо розвивати в собі лідерські якості, що дозволить вчителю бути ефективним керівником навчального процесу та забезпечити успіхи своїх учнів [2].

У підсумку, креативність вчителя початкових класів може допомогти підвищити якість навчання та сприяти глибокому розвитку учнів, що є важливим для їх подальшого життя та кар'єрного зростання. Використання арт-педагогічних технік може бути ефективним засобом розвитку педагогічної креативності вчителя та допомогти створити цікаве та стимулююче навчальне середовище для учнів. Тому вчителі початкових класів повинні відводити достатньо часу для розвитку своєї креативності та постійного вдосконалення своїх знань та навичок, щоб забезпечити ефективне та цікаве навчання для учнів.

Список літератури

1. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології: *Монографія* / В. Андрущенко, С. Сисоєва, Н. Гузій та ін. За ред. С. Сисоєвої, Н. Гузій. Київ: НПУ ім. М. Драгоманова, 2005. 183 с.

2. Сисоєва С. Підготовка вчителя до формування творчої особистості: *монографія*. Київ: Поліграфкнига, 1996. 405 с.

УДК 373.3.016:811.161.2

Димовська А. К.

к.філол.н., викладач вищої категорії
предметно-циклової комісії української філології,
Комунальний заклад «Балтський педагогічний фаховий коледж»

РЕАЛІЗАЦІЯ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУКТРЕЙЛЕРІВ У ЛІТЕРАТУРНІЙ ОСВІТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

На сучасному етапі розвитку людства інформаційне суспільство здійснює не менш потужний вплив на дітей, аніж на дорослих. Учні початкових класів, зростаючи в гіперінформаційному світі, так само є потенційною аудиторією і споживачами рекламного контенту, аудіо- та відеопродукції, різноманітних цифрових продуктів розважального та навчального змісту. Використання ІКТ в освітньому процесу – вимога часу, нехтування якою не сприяє зростанню якісних показників. Відтак українське вчительство активно впроваджує інноваційний технічний інструментарій у навчання початкових школярів. Поштовхом для цього, вочевидь, стала пандемія COVID-19 і спричинений нею перехід до дистанційного навчання як основної форми здобуття освіти, натомість отримані результати такої форми роботи та реакція учнів на діджиталізацію освітнього процесу засвідчили необхідність якомога ширшого застосування цифрових засобів навчання, адже, як пише О. Коваленко, вони «являють собою універсальну основу для діяльності, пов'язаної з інформаційним обміном, а також створення інформаційно-освітнього середовища» [3].

Одним із найпопулярніших сучасних аудіовізуальних засобів навчання, зокрема в закресі літературної освіти, безсумнівно, є буктрейлер – «відеоролик тривалістю зазвичай 2–5 хв, що розповідає в довільній художній формі про якусь книгу, візуалізуючи її зміст з метою популяризації та/або просування» [2, с. 96]. Це відносно молода технологія (зародження мистецтва створення буктрейлерів у США датується 80-ми роками минулого століття), яка виникла у сфері книжкової торгівлі як інструмент промоції та популяризації нових літературних текстів, інтегруючись у подальшому в освітній процес.

Специфіка буктрейлера робить застосування цього перспективного медіаресурсу найбільш доцільним у галузі філологічних дисциплін (хоча і загалом – у всіх дисциплінах гуманітарного спрямування). Використання буктрейлерів у літературній освіті молодших школярів обумовлено комунікаційним впливом цього різновиду педагогічних технологій, який, на нашу думку, не в останню чергу пов'язаний з аудіовізуальним потенціалом, що ним може бути наділений відеоролик про дитячу книгу.

Так, вважається, що аудіовізуальні електронні засоби навчання (до яких зараховуємо і буктрейлер) з педагогічної точки зору виконують інформаційно-пізнавальну та ергономічну функції, вони «є складовою частиною дидактичних засобів, зокрема технічних засобів навчання (ТЗН), але мають розширені техніко-комунікативні, інформаційно-пізнавальні, операційно-діяльнісні можливості для підвищення ефективності виконання програмових завдань навчання» [1, с. 27–28]. Розширені можливості буктрейлера полягають як в атракції, яку становить для учнів початкових класів перегляд відеоролику на уроці читання, стимулюючи й підвищуючи читацький інтерес до тексту, що є об'єктом вивчення, так і в безпосередньому задіюванні зорових і слухових рецепторів школярів, поглиблюючи

загальну рецепцію літературного твору. Комплексний вплив цієї аудіовізуальної педагогічної технології на здобувачів освіти призводить до ефекту загадки, таємничості, інтриги, провокуючи бажання заповнити лакуни, які неодмінно мають бути у буктрейлері (адже його мета – спонукання учнів до самостійної роботи з текстом [2, с. 97]), шляхом ближчого знайомства з художнім твором – його прочитання.

Буктрейлер є не лише дієвим демонстраційним засобом у роботі вчителя. Т. Пушкарьова, з огляду на розвинені у сучасних здобувачів освіти навички роботи з комп'ютерними програмами, відзначає той факт, що до створення буктрейлерів поступово залучаються й учні початкових класів [6, с. 5]. Звісно, вони потребують допомоги й участі старших (батьків або вчителя, якщо буктрейлер виготовляється на уроці як проєкт). Однак такий діяльнісний підхід сприяє як розвитку креативності, навичок командної роботи, аналітичних здібностей учнів, які мають навчитися виокремлювати головне й вагоме в тексті, за яким створюється буктрейлер, так і усвідомленню найменшими школярами освітнього потенціалу гаджетів та ТЗН, на противагу розважальному, з яким вони знайомі з пелюшок.

Сучасні науковці звертають увагу також на можливість промоції учнівських буктрейлерів через соцмережі, зокрема Instagram [4, с. 195]. І справді – коли вже діти все одно не мислять свого життя без віртуальної реальності, то чому б не повернути цю силу в потрібне русло? Адже, як і у випадку з гаджетами, школярі отримують шанс дослідити й вивчити інструментарій соцмереж та їхні освітні можливості. Конкурс буктрейлерів у соцмережах або акаунт класу, створений спеціально для завантаження продуктованих учнями відеороликів про дитячі книги, може й має стати гідною альтернативою нескінченному й безплідному гортанню стрічки новин у фейсбуці, «інсті», тік-тоці.

Використання буктрейлерів для досягнення найбільшої результативності на сучасних уроках читання в початковій школі має бути системним [5, с. 576]. Учителеві, котрий свідомо взяв до свого педагогічного арсеналу цю інноваційну технологію, варто врахувати потенційну зацікавленість учнів як у пасивному перегляді, так і у створенні буктрейлерів самостійно або колективно – в межах малої групи чи цілого класу (наприклад, для участі в шкільному конкурсі) – і не зупинятися на разовому зверненні до цієї нової й актуальної форми роботи. На щастя, більшість шкіл (знов-таки – не без наслідків спровокованого пандемією переходу до дистанційного навчання) на сьогодні забезпечено комп'ютерами, проєкторами та мультимедійними дошками. Значна кількість учнів має сучасні мобільні телефони. Варто також відзначити доцільність роботи з буктрейлерами незалежно від форми навчання (онлайн/офлайн), адже їхнє використання цілком можливе й під час проведення дистанційних уроків, що актуально для освітнього процесу в Україні в умовах воєнного стану.

Таким чином, буктрейлер – це потужний аудіовізуальний інструмент стимулювання інтересу учнів до художніх текстів, формування їхньої читацької компетентності в непростих умовах сьогодення української освіти. Інноваційність і закоріненість цього засобу цифровізації навчання у новітніх технологіях поряд із зануреністю в знайому учням з дитинства, здавалося б, старомодну на тлі тотальної діджиталізації сферу книги і читання – яскравий приклад вдалого та ефективного поєднання традиції і новаторства у літературній освіті XXI століття.

Список літератури

1. Дидактичні основи створення аудіовізуальних електронних засобів для середньої загальноосвітньої школи: монографія / Волинський В.П., Красовський О.С., Черноус О.В., Якушина Т.В. К.: Педагогічна думка, 2013. 304 с.

2. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності : метод. посіб. / К.А. Дмитренко, М.В. Коновалова, О.П. Семиволос, С.В. Бекетова. Х.: ВГ «Основа», 2019. 119 [1] с.: табл., схеми, рис. (Серія «Нові формати освіти»).
3. Коваленко О.М. Застосування цифрових засобів навчання для створення компетентісно орієнтованого інформаційно-освітнього середовища. URL: <http://surl.li/ghkbj> (Дата звернення: 10.04.2023).
4. Мамчич О.Б., Найдьон К.В., Барнич О.В. Буктрейлер як засіб мотивації молодших школярів до читання. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Випуск 79. Том 1. С. 192–196.
5. Новик І.М., Сашук Т.В. Book trailer як засіб формування читацьких інтересів молодших школярів. *Молодий вчений*. 2018. Березень, №3 (55). С. 574–577.
6. Пушкарьова Т. Буктрейлер як засіб популяризації дитячої книги. *Початкова школа і сучасність*. 2016. №3 (19). С. 3–6.

УДК 3702

Dobrovolska N.

Doctor of Philosophy,
Associate Professor of the Department
of Germanic Languages and Translation,
National University of Odessa Polytechnic

DIDACTIC POSSIBILITIES OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO STUDENTS OF PHILOLOGICAL SPECIALTIES

Today, the study of foreign languages is becoming extremely important in the professional training and personal development of specialists, which is one of the important conditions for Ukraine's integration into the European world community. Given the current integration and globalization processes taking place in Ukrainian society in general and education in particular, there is a need to revise state standards for training specialists in philology in order to increase the importance and priority of developing innovative, linguistic and educational competencies.

The urgent need of modern society for highly qualified specialists capable of foreign language communication stimulates scientists to actively search for and implement effective technological innovations in educational practice that would take into account the specifics of the Foreign Language subject and contribute to improving the level of language and speech training of students of philological specialties.

As V. Bezpalko emphasizes, the technological approach in higher education practice means "a decisive transition in pedagogical science from the widespread substitution of scientific research with science-like demagoguery to the search for truly fundamental and applied pedagogical knowledge that can become a direct productive force in improving educational practice" [2].

Ukrainian scholar S. Sysoieva draws attention to the importance of using pedagogical technologies in education, which "should ensure personal and professional development and self-development of the individual, his or her professional and social mobility, competitiveness in the labor market, and adaptive flexibility" [3]. Therefore, the choice of technological innovations should be made in accordance with the didactic principles of teaching (scientific, life-based learning, activity, visibility, communicative approach to learning, etc.).

The process of teaching foreign languages has its own specifics in terms of the selection of teaching technologies in the classroom. For example, Professor D. Brophy of

the University of Michigan [1] proposes the following criteria for their selection: organization of students' learning activities based on their interests.

The author gives preference to such types of educational activities, which are perceived by students with interest and bring them pleasure; organization of intercultural interaction and discourse; advantage of creative tasks; focus on the development of students' critical thinking, formation of creative problem-solving skills, independent decision-making; concentration on the main ideas, and not on episodic details or interesting but well-known facts; focus on increasing students' motivation in accordance with the goal of study; organization of types of educational activities taking into account real situations and connection with current events [1].

At present, the process of mastering a foreign language in modern higher education institutions requires a systematic analysis of speech activity, taking into account linguodidactic principles.

According to I. Zymnia, in the process of learning foreign languages, students do not receive direct knowledge about the surrounding reality. They learn the means of creating and expressing opinions about certain phenomena, things, events, etc. [4]. When learning a foreign language, students receive information about the cultural and historical heritage, customs and traditions, art, and ethical rules of the peoples whose language is being studied. Social, intellectual and other problems are also solved in the process of communication. All this, according to the researcher, constitutes the specifics of studying the subject "Foreign Language" [4].

The task of a foreign language teacher is to help students - future philologists - to expand their individual consciousness with new information about the world reproduced in a foreign language, to maintain interest in the process of mastering a foreign language so that they can continue to study it independently, taking into account the internal laws of the foreign language functioning. Researchers emphasize that language learning should take place at the level of "the cognitive consciousness of the people" [4].

References

1. Brophy J. E. Motivating students to learn. New York: McGraw-Hill, 1998. 277 p.
2. Bepal'ko V. P. Teorija uchebnika: didakticheskij aspekt. Moskva: Pedagogika, 1988. 160 s.
3. Sy`soyeva S. O. Pedagogichni texnologiyi u neperervnij pedagogichnij osviti / za red. S. O. Sy`soyevoyi. Ky`yiv: VIPOL, 2001. 502 s.
4. Zimnjaja I. A. Psihologija obuchenija inostrannym jazykam v shkole. Moskva: Prosveshhenie, 1991. 222 s.

Овчар І. С.

к.т.п.п.а.м., бакалавр,
студентка кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ВІДТВОРЕННЯ ГРАМАТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МІЛІТАРНОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Дискурс – це важлива категорія комунікації, яка має велике різноманіття проявів у різних сферах життя та наукових галузях. Він охоплює усі форми та види комунікації в суспільстві і є безпосереднім втіленням цих процесів. Існує чимало видів дискурсу, які різняться сферою застосування, серед них – мілітарний дискурс, що є невід'ємною частиною соціально-політичного дискурсу.

Передусім, варто зазначити, що мілітарний дискурс є системою когнітивно-комунікативних концептів, що відображає взаємодію реальних й уявних явищ та об'єктів у військовій сфері, охоплюючи засоби їх вираження. Ця система передбачає використання відповідної термінології та її неофіційних відповідників, таких як діалектизми, професіоналізми та жаргонізми.

Збройні сили є важливим соціальним інститутом для будь-якої світової держави. Він гарантує безпеку громадян та захист від внутрішніх і зовнішніх ворожих впливів. Посилення та удосконалення роботи силових структур вимагає детальнішого та більш якісного вивчення мілітарного дискурсу та його особливостей.

Мова цього типу дискурсу, на думку багатьох, проявляється у формі усних висловлювань та писемних текстів. Вимоги до мовлення в цій сфері є особливими: воно має бути лаконічним, чітким, точним та зрозумілим. Це обумовлено функціональною специфікою збройних сил та необхідністю швидко та ефективно передавати команди в умовах загрози життю та благополуччю громадян держави. Тому військова мова має бути позбавленою будь-яких двозначностей та неоднозначностей.

Окрім того, в деяких видах мілітарного дискурсу, які мають на меті регламентувати військову діяльність, використовуються певні клішовані мовні форми. Вони активно використовуються при наданні чи написанні команд, бойові розпоряджень, донесень, наказів, рапортів, нормативних документів, настанов, інструкцій, актів, статутів, даних щодо забезпечення військ та їхніх дій, оперативних директив тощо. Усі ці документи повинні відповідати певним вимогам, зокрема, бути лаконічними та послідовними у викладі, своєчасно передаватись виконавцям та мати відповідне оформлення [1, с. 82].

Вивчаючи різницю між англійським та українським мілітарними дискурсами, необхідно зазначити, що особливістю першого є застосування специфічних комунікативних стратегій та тактик, які допомагають військовим ефективно спілкуватись між собою та з керівниками операцій. Англійський мілітарний дискурс – це не лише про термінологію та фразеологію; знакова система також відіграє у ньому неабияку роль. Одними із визначальних особливостей українського мілітарного дискурсу є акцент на важливості та унікальності державної мови та національної самосвідомості її носіїв; зосередження уваги на військовій справі та Збройних силах як гарантіях державної безпеки, що є чинником національної безпеки; підтримка історично-культурних цінностей та національної свідомості громадян.

Стосовно перекладу у мілітарному дискурсі, тут варто акцентувати увагу на важливості збереження тісного зв'язку перекладу з текстом оригіналу, оскільки саме тексти цього дискурсу дуже часто є нормативними документами. У перекладацькій діяльності військової сфери існують суворі обмеження на різних рівнях, починаючи з макроструктури тексту й далі до окремих абзаців, речень та зворотів. Тому важливо дотримуватись стандартизованих форм, що не є типовим для інших текстів, а також кліше, усталених виразів та специфічних засобів вираження когерентності. У мілітарному перекладі важливо повністю передати інформацію, зберігаючи однозначність та враховуючи комплексність змістового навантаження. Довгі речення зі складним синтаксисом, високий рівень гіпотаксису та повторення синтаксичної уривчастості є факторами, з якими стикаються фахівці при перекладі мілітарних текстів. Також варто зазначити, що логічні структури з умовою та причиною досить часто використовуються для перекладу інструкцій, що є невід'ємною частиною текстів мілітарного дискурсу.

У дослідженні українського та англійського мілітарного дискурсів було визначено низку морфологічних та синтаксичних особливостей, серед яких були як

спільні так і відмінні риси. При перекладі текстів англomовного дискурсу на українську мову перекладачі найчастіше послуговуються такими перекладацькими трансформаціями: калькування, еквівалентний переклад, описовий переклад, транслітерація, прийоми перестановки та упушення членів речення, граматичні заміни, що найчастіше знаходять своє втілення у модифікаціях часу та стану дієслова, а також числа іменника.

Список літератури

1. Корольова Т., Соріч Р., Александрова О. Військовий дискурс та особливості його перекладу. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2021. С. 80–86.

Токар В. В.

к.т.п.п.а.м., бакалавр,
студентка кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови,
Національний Технічний Університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ МІЛІТАРНОГО ДИСКУРСУ

Регулярні збройні формування є невід'ємною частиною кожної держави. Вони забезпечують національну безпеку і суверенітет країни наряду з міністерством оборони і правлячими органами влади. Крім того, міжнародні конфлікти, війни та військові диспути широко висвітлюються засобами масової інформації. Так чи інакше, мілітарний дискурс став частиною інформаційного поля сучасної людини.

Військовий дискурс – це соціально-професійний дискурс про військову діяльність та війну як в традиційній, так і в сучасній її формах [1, с. 68]. Дискурс – це широке поняття, він буває як усний так і письмовий, формальний та неформальний. Тому термін «військовий дискурс» охоплює велику кількість продуктів мовної та мовленнєвої діяльності, яка безпосередньо стосується військової сфери та пов'язаних з нею галузей. До компонентів військового дискурсу ми відносимо дискурс військових про війну та їхню діяльність (побут, розваги), політиків про війну, дискурс засобів масової інформації, які висвітлюють військові події [1, с.68]. До того ж, він включає в себе різні види документів та текстів, що стосуються військової діяльності, такі як директиви, розпорядження, пам'ятки, інструкції, звіти, протоколи, командні доповіді та інші.

Мілітарний дискурс має свою власну термінологію та вирази. Під військовим терміном розуміють "спеціальне найменування, яке має просту або складну формальну структуру (словосполучення), що співвідноситься з певним поняттям із сфери військової справи (військової науки, техніки, життєдіяльності військ і таке інше), в семантичній структурі якого є сема "військовий", "бойовий" [2, с. 38].

Мілітарна термінологія є дуже специфічною, її склад постійно змінюється та поповнюється. Для терміносистеми військового дискурсу характерна наявність великої кількості скорочень та аббревіатур, моносемічність, наявність окремої групи полісемічних термінів, а також запозичених термінів з різних мов. До особливостей військових термінів також можна віднести високий рівень спеціалізації, використання термінів, що відображають специфіку бойових дій та нюансів, пов'язаних з війною, а також наявність науково-технічних термінів, які стосуються правил експлуатації військової техніки та розробок військово-промислового комплексу.

Всі терміни, що відносять до військових, можна класифікувати за структурою та галуззю, якої вони стосуються. Так, за структурою, терміни бувають прості, похідні, складні та багатокомпонентні. Основні області військової термінології включають терміни, які стосуються таких сфер військової діяльності: стратегія та тактика; зброя

та обладнання; матеріально-технічне забезпечення; організаційна структура війська; види збройних сил.

У військовому перекладі дуже велике значення має точність перекладу, оскільки перекладений матеріал може слугувати основою для прийняття важливих рішень, проведення військових операцій і т.і. Тому адекватність перекладу військових матеріалів передбачає не тільки точну передачу змісту матеріалу, але й ретельну передачу його структурної форми, послідовності викладу та низку інших факторів, які можуть вважатися непотрібними, формальними, але мають велике значення для військового фахівця [3, с.97].

Таким чином, на основі проведеного дослідження можна виділити такі стратегії перекладу термінології мілітарного дискурсу:

1. Калькування або дослівний переклад – найбільш актуальна стратегія, коли потрібно зберегти відтінки значень та стилістику оригінального тексту, наприклад, *intercontinental ballistic missile* – міжконтинентальна балістична ракета;

2. Еквівалентна заміна – використовується, коли в мові перекладу є еквівалентний термін, який максимально точно передає значення терміну в оригіналі, наприклад, *the Army* – Сухопутні війська;

3. Транскодування – стратегія, яку застосовують, коли в мові перекладу нема еквівалента оригінальному терміну; чимало слів військової термінології, перекладені таким способом, згодом можуть «прижитись» в мові перекладу, наприклад, *officer* – офіцер;

4. Описовий переклад – актуальна стратегія, коли термін ще не знайшов відображення в мові перекладу, наприклад, *implosion* – вибух, дія якого направлена всередину;

5. Використання наявного арсеналу лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій, серед яких найпоширенішими є додавання, конкретизація, граматичні заміни та перестановки, членування.

Список літератури

1. Погонєць В. Особливості англомовного військового дискурсу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2019. Т. 2, № 39. С. 67–70. URL: http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v39/part_2/19.pdf (дата звернення: 08.04.2023).

2. Волік. Переклад англійської військової термінології українською мовою. Перекладацькі інновації : матеріали II Всеукр. студент. науково-практ. конф., м. Суми, 15–16 берез. 2012 р. С. 38–39. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/25448/1/Volik.pdf> (дата звернення: 08.04.2023).

3. Зайцева М. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ. 2013. Вип. 10. Серія 9. С. 96–102.

УДК 81'255.2

Хома І. О.

старший викладач

Національної академії СБ України

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДАЧА В ЕПОХУ СЬОГОДЕННЯ

У сучасному світі перекладацька сфера діяльності відіграє важливу роль. Переклад сприяє налагодженню комунікації між представниками різних культур. Перекладач – це особа, на яку покладена почесна місія бути посередником у

здійсненні цього процесу, а справжній фахівець у галузі перекладу повинен бути компетентним у різних сферах: від економіки до політики, а також і до військової справи.

Умови діяльності саме військового перекладача в умовах сьогодення, спричинених інтенсифікацією заходів співробітництва у секторі безпеки та оборони, досить складні та вимагають від нього ґрунтовного володіння різноплановими знаннями та навичками. Діяльність сучасного військового перекладача є необхідною для забезпечення ефективної комунікації між представниками як керівної, так і рядової ланки, різних країн під час спільних військових операцій, які набули поширення з 24 лютого 2023 року у зв'язку зі збройною агресією РФ на території України, або міжнародних миротворчих місій.

Військового перекладача можна впевнено назвати головним суб'єктом лінгвістичного супроводу військ, це – «офіцер-філолог, який володіє сформованими на професійному рівні міжкультурними, білінгвальними, психо-лінгвістичними, мовленнєво-розумовими компетенціями для виконання функцій і завдань службової діяльності» [1]. Функції такої діяльності представляють узагальнені згідно професійних напрямків типи військово-спеціальних завдань, на підставі яких і формуються вимоги до професійної компетентності перекладача.

Уміння точно й грамотно перекласти терміни, лексико-семантичні елементи, притаманні саме матеріалам військового спрямування, – є ключовим завданням для фахівця у галузі зазначеної діяльності. Точне та адекватне висвітлення вихідних та вхідних текстів військової галузевої тематики має стати метою для фахівця-перекладача, який співпрацює з бойовими підрозділами або тими, що пов'язані з підтримкою миру та безпеки.

Досвідчений військовий перекладач повинен володіти не лише високим рівнем мовної компетенції, глибокими знаннями військових термінів, процедур та протоколів, що використовуються військовими підрозділами, а повинен розуміти і культурні відмінності та особливості поведінки представників різних країн, щоб забезпечити ефективну комунікацію та співпрацю між підрозділами.

Однією з важливих складових роботи військового перекладача є забезпечення конфіденційності та безпеки інформації, що перекладається. Він повинен дотримуватися статутів, правил та протоколів збереження та передачі конфіденційної інформації.

Існує декілька проблем, з якими може зіткнутися військовий перекладач в епоху сьогодення. Безперечно, він повинен не лише досконало знати як мову оригіналу, так і перекладу, а й розуміти культурні відмінності та нюанси, які притаманні країні, з мовою якої він працює. Крім того, військовий перекладач повинен розумітися на галузі військової техніки та тактики для адекватного тлумачення необхідного матеріалу.

Іншою важливою проблемою є безпека перекладача. Це стосується передусім зони проведення військових дій. Перекладачі за таких обставин повинні дотримуватися певних правил безпеки, щоб не стати мішенню ворога.

Нарешті, з міркувань психологічного здоров'я, військовий перекладач має бути емоційно стійким та неупередженим, оскільки він може стати свідком відвертих та жорстоких деталей військових дій, а також потребувати взаємодії з особами, які пережили важкі травми та побували у стресових ситуаціях, спричинених війною.

На думку Л. Нелюбіна, військовий перекладач повинен бути універсальним, його підготовка повинна охоплювати «всі види та способи перекладу»: письмовий

переклад матеріалів військового характеру, усний послідовний переклад при радіообміні, усний двосторонній переклад при веденні дискусій та перемовин, пов'язаних з військовою тематикою, анотування і реферування власне військових, військово-технічних та військово-політичних текстів [2].

Загалом, робота військового перекладача є дуже відповідальною та вимагає високого рівня мовної, культурної та військової компетенції. Він повинен бути готовий до роботи в умовах високого тиску та екстремальних ситуаціях, а також мати широкі знання та навички, щоб ефективно виконувати свої обов'язки в умовах військових дій.

Список літератури

Балабін В. Завдання теорії військового перекладу. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Хмельницький, 23-24 березня 2018 року). Херсон : «Гельветика», 2018, 108 с. С. 105-107.

Нелюбин Л. Требования к военному переводчику. М. : Флинта : Наука, 2008. С. 230-231.

Попова Л. І. оптимізація діяльності перекладача: перспективи та можливості. *Pedagogika. Monografia Pokonferencyjna*. С. 167–168.

Хорунжа Л. А. Сутність і особливості професійної перекладацької діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 2014. С. 154–156.

Шевченко А. А.

к.т.п.п.а.м., бакалавр,
студентка кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови,
Національний Технічний Університет України
«Київський Політехнічний Інститут імені Ігоря Сікорського»

ТЕХНІЧНІ І МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ КІНОТЕКСТУ В ПРОЦЕСІ СУБТИТРУВАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «FRIENDS»)

Актуальність такого дослідження визначається, з одного боку, великою кількістю зарубіжних фільмів та серіалів у вільному доступі, з іншого боку – традицією перекладу іноземної кінопродукції, а також низьким відсотком глядачів, які володіють іноземною мовою на рівні, достатнім для розуміння іноземних серіалів та фільмів в оригіналі.

Предмет дослідження становлять перекладацькі рішення та трансформації, використані перекладачами для досягнення еквівалентності та синхронізації субтитрів оригіналу та субтитрів перекладу в серіалі «Friends».

Кінотекст – це послідовність елементів у фільмі, таких як діалоги, музика, звукові та візуальні ефекти, що створюють візуальну та звукову атмосферу фільму (Г.Г. Сlishкін) [3, с. 50]. Цей вид тексту поєднує мовний та візуальний компоненти.

Субтитрування передає зміст кінотексту у друкованому варіанті, що зазвичай розташований у нижній частині екрану. Щоб забезпечити синхронізацію між текстом та діями акторів на екрані, субтитри повинні відповідати тривалості кадрів та містити не більше двох рядків тексту [2, с. 24].

Субтитрування є складовою частиною аудіовізуального перекладу, який передбачає передачу діалогів, коментарів та інших аудіовізуальних елементів однією мовою в іншу [4, с.14].

Для досягнення максимальної ефективності субтитрування необхідно мати цілісне розуміння зовнішньої бази фільму, що допомагає зберегти семантичну цілісність тексту та зображення в рамках іншої мови та культури [3, с.318].

При перекладі важливо враховувати різницю у граматичних структурах та лексиці між українською та англійською, а також культурні особливості українців та американців, щоб інформація була зрозумілою для україномовної аудиторії.

Існує декілька типів субтитрів: стандартні, закриті, відкриті, локалізовані, вербальні, невербальні та з використанням машинного перекладу [5, с.97]. Стандартні субтитри відображають текст діалогів та звукових ефектів у відео. Закриті субтитри можуть бути вимкнені, а відкриті завжди відображаються на екрані. Локалізовані субтитри перекладають оригінальний текст на іншу мову. Вербальні субтитри відображають розмови персонажів, а невербальні – механічні дії та звуки на екрані.

Щоб створити закриті субтитри, потрібно синхронізувати текст з відео або аудіо файлом та зберегти у форматі, який підтримує закриті субтитри. Відкриті субтитри можуть бути редаговані та змінені у будь-який час і можуть бути створені на різних мовах. Для фільмів у великій чіткості важливо використовувати відповідний шрифт та кольорову гаму, яка відповідає кольоровій гамі фільму чи серіалу.

Машинний переклад субтитрів є швидким та легким способом допомогти глядачам з інших країн розуміти зміст відео. Проте, цей метод має свої недоліки, такі як неточність та недостатню якість перекладу, що можуть вплинути на зрозумілість контенту та загальне враження від відео [6, с.125].

У даному дослідженні була використана класифікація трансформацій В. Н. Комісарова, що включає три види трансформацій: граматичні, лексичні та лексико-граматичні [1, с.68]. Результатом дослідження видів перекладацьких трансформацій, використаних у серіалі «Friends», стали такі висновки: найчастіше використовуються додавання (23%), конкретизація (22%) та анатомічний переклад (22%). Опущення та компенсація займають друге місце. Найменш вжитим видом перекладу субтитрів виявилася генералізація (8%).

Список літератури

1. Комиссаров В. Н. Теория перевода. М. : [б. и.], 1990. 253 с.
2. Софієнко І. В. Переклад кінокомедій українською: крізь терни до сміху. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_46\(4\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_46(4)_8).
3. Слышкин Г. Г., Ефремова М.А. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа). Москва: Водолей Publishers, 2004. 153 с.
4. Радецька С. В, Каліщак Т. Т. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу: переваги та недоліки. *Наукові записки. Філологічні науки.*, 2016. Кн. 2. С. 81-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2016_2_17
5. Carstensen K. Developing a model of process strategies in subtitling: Redefining translation strategies taking a process perspective. Aarhus University, 2021. P. 14-19.
6. Ranzato I. Subtitling: Principles, Practices, and Problems, Routledge encyclopedia of translation studies. 2021. P. 73-86.

УДК 339.138:528.9

Гніденко М. А.
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності 075 «Маркетинг»
Науковий керівник:
Макаренко Н. О.
д.е.н., професор,
завідувач кафедри маркетингу та логістики
Сумський національний аграрний університет

СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах розвитку ринкових відносин, формування економіки та функціонування підприємств на засадах маркетингу велику увагу слід приділяти формуванню цілісної та науково обґрунтованої системи організації, конституювання та управління підприємствами в сучасних умовах. Такою системою є управління маркетингом підприємств, тобто їх створення і функціонування таким чином, щоб вони якнайкраще відповідали потребам і вимогам ринку, гнучко і адекватно реагували на зміни зовнішньої і внутрішньої ринкової кон'юнктури і підвищували прибутковість виробництва і діяльності підприємств в цілому.

Дослідження та демонстрація основних факторів, що впливають на систему управління підприємством та напрямки формування інтегрованої системи управління на основі маркетингу на підприємстві є пріоритетним завданням для всіх керівників. Застосування концепцій маркетингового управління до умов конкретного підприємства стає можливим при практичному впровадженні та реалізації механізму управління на основі маркетингу [1, с. 233].

Механізм управління підприємством на засадах маркетингу – це складна система взаємопов'язаних елементів (структурних аспектів) і дій (функціональних аспектів), яка забезпечує збалансованість управління та його загальну ефективність, при цьому структура механізму маркетингового управління підприємством є багаторівневою (рис. 1).

Запропонована методика може бути використана для оцінки існуючих можливостей підприємства, його конкурентної позиції та для обґрунтування вибору стратегії. З метою підвищення ефективності управління необхідно створювати організаційну структуру управління підприємством в процесі планування (стартапи) та редизайну (існуючі підприємства).

Оскільки цей процес є складним, трудомістким, багатограним і значною мірою діалектичним, то від ступеня дотримання вимог до структури управління господарством, впливу на його функціонування соціально-економічних, виробничо-технологічних, організаційно-управлінських та екзогенних економічних чинників, а також від вибору найбільш доцільного методу визначення чисельності та структури управлінського та оперативного персоналу залежатиме його ефективність [3, с. 269].

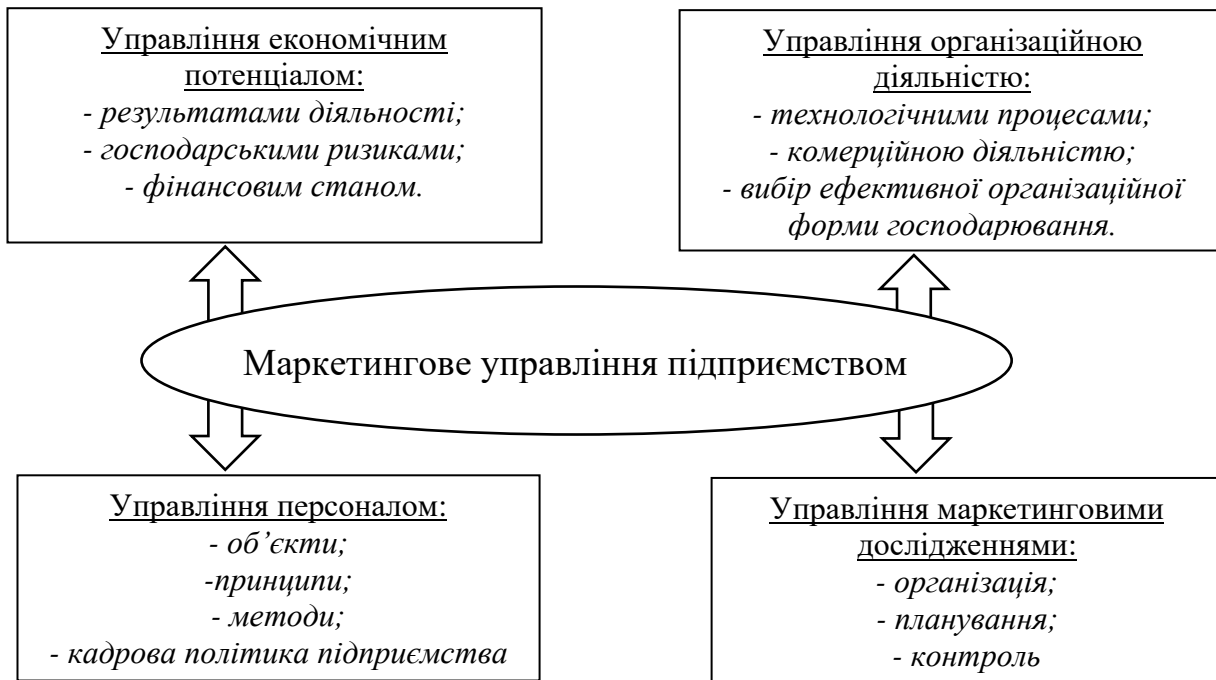

Рис. 1. Складові механізми маркетингового управління підприємством

Джерело: побудовано автором за [2]

Таким чином, на етапі розвитку ринкових відносин жодне аграрне підприємство не може нормально функціонувати без використання маркетингу для визначення своєї ринкової позиції, аналізу свого потенціалу, дослідження ринкового середовища, визначення стратегії розвитку тощо. Тому маркетингова діяльність є загально визнаною ознакою сучасного успішного управління агробізнесом. Впровадження та реалізація механізму управління агробізнесом на основі маркетингу забезпечить орієнтацію управлінської діяльності на маркетинг, незалежно від розміру та потужності підприємства, сприятиме підвищенню внутрішньої та зовнішньої ефективності діяльності підприємства та, в поєднанні з використанням стратегічного підходу до управління, дозволить зміцнити позиції підприємства на ринку та отримати довгострокові конкурентні переваги.

Список літератури

1. Коноплянникова М.А. Управління маркетинговою діяльністю: поняття, принципи, підходи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 332-336.
2. Мосійчук І. В. Особливості управління маркетинговою діяльністю підприємств в Україні. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/85129101.pdf> (дата звернення: 08.04.2023).
3. Болотна О.В., Бушля Д.І. Управління маркетинговою діяльністю в умовах розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 14. С. 268-272.

УДК 338.485; 332.145

Присяжнюк Д. В.
здобувач,
спеціальність «Туризм»,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу
Коробейникова Я. С.
к. г. н., доцент,
кафедра туризму
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ ПЛАНІВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ОТГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ (КЕЙСИ ВИТВИЦЬКОЇ ОТГ)

Місцеві влади в ОТГ в умовах децентралізації із об'єкта управління перетворюються на суб'єкт управління та самотужки забезпечують свою інституційну, функціональну спроможність. Вони мають власними силами розв'язувати свої питання місцевого розвитку, зокрема забезпечувати зростання доходів місцевого бюджету, залучати інвестиції, збільшувати зайнятість населення, покращувати якість життя, розвивати інфраструктуру та благоустрій, створювати нові робочі місця [1; 2]. Міжнародний досвід дає підстави зробити висновок, що планування є важливою стороною ефективної діяльності із забезпечення розвитку ОТГ [3]. Найбільші проблеми спостерігаються в громадах, які не володіють господарською інфраструктурою, а їхні управлінські «мозгові центри» тільки розвиваються. До таких громад належить Витвицька ОТГ, яка розташована в Калуському районі Івано-Франківської області. На основі проведеного SWOT-аналізу спроможності Витвицької ОТГ нами запропоновано заходи щодо раціонального використання можливостей громади. Вони складаються з чотирьох основних сфер – інституційне забезпечення функціонування громади, розвиток сільського господарства, переробка сільськогосподарської продукції, розвиток туризму. Нами виконаний аналіз ресурсної бази досліджуваної території та зроблений висновок щодо напрямків розвитку громади та напрямки туристичної діяльності. Вони стосуються розвитку окремих видів туризму та відповідної інфраструктурної бази. Ресурсна база туризму (наявна та та, що має потенціал) дозволяє розвивати сільський, агротуризм, пізнавальний (етнографічний та історико-культурний), рекреаційний та активні види туризму. Для цього необхідне розроблення та впровадження проектів, які стосуються:

1. Розвитку інфраструктури послуг сільської гостинності (сільські садиби, що надають послуги тимчасового проживання, харчування, організації дозвілля та етно-відпочинку) та інших закладів гостинності.

2. Створення окремої інтерактивної бойківської садиби-музею, як унікального центру народної гастрономії, популяризації культури, звичаїв, життя бойків, відродження давніх традицій і організації гастрономічних обрядових і мистецьких майстер-класів. Створення музею бойківської культури дозволить капіталізувати

історико-культурні спадщину ОТГ та забезпечити необхідні умови для розвитку Витвицької ОТГ.

3. Створення музею національно-визвольної боротьби на базі музею імені Зеновія Красівського. Він стане науковим та туристичним центром, що поживить пізнавальний історико-культурний туризм.

4. Розвитку агротуризму через контактні ферми (диверсифікація діяльності наявних і створення нових агропідприємств) як складу туристичної інфраструктури. Такі ферми доречно створювати на базі ОСГ і фермерських господарств. До переліку їхніх послуг можна віднести контактне спілкування із сільськими тваринами, дегустацію сільськогосподарської продукції, ознайомлення з необхідними вимогами щодо їхнього утримання, організацію майстер-класів, реалізацію продуктів харчування та сувенірів.

5. Створення пішохідних та вело маршрутів з необхідною інфраструктурою. Тут важливою стане співпраця з іншими бойківськими ОТГ в рамках великих проєктів (наприклад, «Бойківське коло»).

6. Продовження досліджень підземних вод громади для розвитку рекреаційного туризму [4].

Таким чином, плани розвитку базуються на проведеному аналізі ресурсної бази розвитку туризму та SWOT-аналізу спроможності громади з урахуванням проєктного підходу до реалізації планів. Окрім цього, територіальні громади мають розуміти особливості сучасного розвитку туризму, володіти необхідним досвідом, знаннями, інформацією та навичками для того, щоб забезпечити конкурентоспроможність туристичної галузі своєї громади. Так як більшість громад відчують кадровий «голод» щодо фахівців у галузі туризму, ЗВО з відповідним науковим потенціалом можуть стати партнерами ОТГ в цій діяльності.

Список літератури

1. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад. Представництво USAID в Україні. Асоціація міст України / Пітцик М., Слобожан О., Рабошук Я., Чепель О. Київ, 2015. 46 с. URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/posibnyk.tergrweb.pdf>

2. Сороковський В.Є. Децентралізація в дії: підвищення спроможності громад у наданні послуг: Методичний посібник. К. : ТОВ РПЦ «Золоті Ворота», 2009. 115 с.

3. Лукашова В. Європейські принципи управління в системі місцевого самоврядування: організаційно-правовий аспект. Право України. 2006. №8. С. 123-126.

4. Коробейникова Я.С., Мельник О.Д. Можливості рекреаційного використання природних вод у Витвицькій об'єднаній територіальній громаді. Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії. Матеріали 16 Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 31 травня 2019 р., м. Переяслав-Хмельницький, 2019. С.19 – 21.

Радик І. В.

студентка другого магістерського рівня здобуття освіти
гр. ПП-104 М

факультету історії, педагогіки та психології

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка

Спринська З. В.

науковий керівник,

кандидат психологічних наук, доцент

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка

ЧИННИКИ, ФАКТОРИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї

Сім'я – головна ланка суспільства і має важливу роль у його життєдіяльності. Водночас функціонування сім'ї є результатом певних соціальних процесів, які відбуваються в суспільстві. На створення сім'ї молоддю впливають безліч чинників та факторів. Перш за все важливим є психологічний рівень готовності до шлюбу. Зважаючи на особливості цього вікового періоду це питання потребує детального вивчення.

Українські науковці у своїх працях дослідили шлюбні та сімейних взаємини, а саме: Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодох, Н.С. Хімченко, Н.І. Погорільська, О.В. Волошок, М.Є. Жидко, Л.М. Пучкова, О.С. Язвинська, Н.Є. Хлопоніна, О.Ю. Сидоренко, та ін.

Психологічну готовність особи до створення сім'ї описували у своїх напрацюваннях і такі дослідники, як О. Я. Кляпець «Психологічні чинники вибору молодою людиною цивільного шлюбу», Г. І. Онищенко, С. М. Хоружий «Рольова взаємодія в молодій сім'ї», В. П. Меньшутін «Допомога молодій сім'ї», Є. М. Юрасова «Особливості дошлюбного етапу» та ін.

Під молоддю ми розуміємо осіб вікового періоду ранньої зрілості (дорослості) або пізньої юності від 20-23 до 30 років. В цьому віковому періоді важливим аспектом є встановлення близьких стосунків та остаточне відокремлення від батьків, що виникає при становленні власної ідентичності.

Оскільки одним із центральних вікових новоутворень цього періоду можна вважати сімейні відносини, в процесі свого розвитку індивід формує готовність до поєднання власної ідентичності з ідентичністю партнера [4].

Основним чинником створення сім'ї є психологічна готовність до шлюбу. Психологічна готовність до шлюбу – це сукупність безлічі об'єктивних і суб'єктивних особистісних факторів. Поняття «готовність до сімейного життя» може включати етично-соціальну, мотиваційну, педагогічну та психологічну готовність.

Відповідно до досліджень вчених, можна сказати, що для молоді сім'я є вагомим цінністю в житті. Проте бачення молодими людьми сім'ї є дуже варіативним – вони не в такій мірі соціально-побутово спрямовані, як пов'язані зі шлюбно-сімейними аспектами стосунків. Також важливим чинником психологічної готовності та очікувань від шлюбу є тип гендерної ідентичності людини, що має вплив на систему сімейних цінностей осіб та на рольову узгодженість у сім'ї[5].

На фоні цього актуальності набуває проблема психолого-педагогічного просвітництва молоді у питаннях шлюбу та сім'ї. Тобто постає питання щодо

формування у юнаків ціннісно-орієнтаційної системи бачення сім'ї, сімейних обов'язків, ролей, осмислення їхнього соціального та інтимного досвіду в даній темі [5].

На цінності щодо сімейного життя безпосередньо впливають шлюбно-сімейні настанови. Їх людина набуває зі самого дитинства за допомогою свого найближчого оточення і, безпосередньо, батьків, які до того ж потім опосередковують інші впливи зовнішнього соціального оточення.

На основі даних з дослідження шлюбно-сімейних домагань молоді, що було проведено зі студентами I – II курсів Національного університету ім. І.Франка (брали участь 50 осіб), можна сказати, що шлюбно-сімейні домагання в структурі життєвих мають значне місце, а шлюбна та сімейна самореалізація є для молоді основною умовою, щоб досягти життєвого успіху. Молоді люди визнають сімейні цінності і прагнуть до матеріального благополуччя. Тим не менш ці життєві домагання корелюють з цінностями доброго здоров'я і цікавої роботи. Настанови шлюбно-сімейні у юнаків спрямовані на сукупність любові та поваги, народження та виховання дітей, прагнення душевного комфорту [5].

Варто звернути увагу також на фактори формування особистості в сім'ї, оскільки вони потім стають чинниками, що моделюють уявлення молоді про сім'ю. Такими факторами є: рівень гармонійності спільного життя батьків, цілісне сприймання дитинства, як розділені сімейні ролі, відносини батьків з дітьми та спосіб життя, який вели батьки. Саме в дитячому віці під впливом батьківської моделі сім'ї формується програма, яка підказує потім, як жити, якого партнера обрати, яким чином будувати з ним стосунки і тд [2].

Як зазначає Т. Л. Левицька – готовність молоді до подружнього життя є складним психологічним утворенням і залежить як від суб'єктивних чинників, так і від об'єктивних. Суб'єктивними чинниками є: характер та темперамент; вік молодих людей; мотиви, які спонукають їх до одруження; соціальна зрілість. До об'єктивних чинників відносяться: думка соціуму; бачення батьками певної моделі шлюбу дитини тощо [1].

Укладення шлюбу вимагає значних змін у житті людини, отже готовність молоді до сім'ї включає в себе певний комплекс відчуттів (етичних, соціальних, психологічних, моральних), особливості характеру та можливість взяти на себе відповідальність. Готовність молодої людини до створення сім'ї залежить від багатьох складових та чинників. Узагальнивши, можна виділити такі аспекти як вік, характерологічні особливості людини, мотивація, рівень освіченості, психологічна зрілість, соціальна зрілість. Для подальших досліджень важливим є визначення структури та технології розвитку готовності та надання методичних рекомендацій відповідно до проблематики.

Список літератури

1. Глазунов С. В. Сучасні чинники вибору шлюбної пари і деякі питання стабілізації подружніх стосунків / Вісн. Дніпропетр. держ. ун-ту: Соціологія. Філософія. Політологія. Дніпропетровськ, 1999. С 123 - 128.

2. Кляпець О. Я. Психологічні чинники вибору молодою людиною цивільного шлюбу. Автореф. дис. ... канд. психол. Київ, 2004. 21 с.

3. Помиткіна Л.В., Злагодох В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2010. 270 с.

4. Савчин М.В., Василенко Л.М. Вікова психологія. Київ, 2021. 376 с.

5. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї: навч. посіб. Луцьк, 2015. 364 с.

УДК 740

Сазонова Р. О.

здобувач вищої освіти ступеня бакалавр
Горлівський інститут іноземних мов
Донбаський державний педагогічний університет

ШКІЛЬНА ТРИВОЖНІСТЬ ТА ПЕРЕДУМОВИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ

XXI століття – століття тривоги.

В останні десять років зацікавленість психологів проблемою дослідження тривожності збільшилася у зв'язку з різкими змінами у суспільстві, що утворюють неточність і непередбачуваність майбутнього і, в результаті, це призводить до відчуття емоційної напруженості, тривоги та тривожності. Важливо зауважити, що сьогодні у нашій країні тривожність вивчається головним чином у вузьких рамках конкретних, прикладних проблем. Наприклад, шкільна, екзаменаційна, змагальна тривожність [1].

Нині ставлення до феномену тривожності у вітчизняній та зарубіжній психології кардинально змінилося, і судження щодо цієї особистісної властивості є не настільки однозначними й категоричними. Сучасний підхід до явища тривожності спирається те що, що не потрібно її вивчати як негативну рису особистості. Тривожність є індикатором неадекватності структури діяльності індивіда стосовно ситуації. Для кожної людини властивий свій оптимальний рівень тривожності, або іншими словами – корисна тривожність. Така тривожність є важливою умовою розвитку.

На цей час тривожність розглядається як один із провідних параметрів індивідуальних особливостей. До того ж її властивість одного чи іншого рівня психічної організації індивіда, як і раніше, залишається спірним питанням; її можна інтерпретувати як особистісну характеристику людини [2].

У зарубіжній літературі накопичено цінний матеріал про порушення в емоційній сфері у дітей шкільного віку, що призводять до «неприспособованості» цих дітей. D.N. Stott визначає кількість школярів з емоційними порушеннями до 30%, а T. Christiansen вважає, що проблема емоційної та соціальної неприспособованості характерна для 20-22% школярів. Практично для всіх школярів, як стверджує L. Bender, незалежно від наявності чи відсутності в них якихось розумових чи фізичних дефектів сам факт зіткнення зі шкільною ситуацією функціонування в умовах класу як соціальної групи може стати джерелом емоційного стресу, який у несприятливих умовах призводить до неврозу. Шкільне оточення – вчителі, товариші – створює для дитини нову соціальну структуру, що відрізняється від відомого їй сімейного середовища. У цій структурі встановлюються різноманітні відносини: вчитель-дитина, дитина-вчителі, товариші-дитина, дитина-товариші, так само як і спостерігаються дитиною ставлення вчителів до інших дітей, дітей до вчителів та дітей між собою. Практично неможливо, щоб у будь-якій зоні цих психосоціальних взаємодій дитина не переживала почуттів розчарування, тривоги, фрустрації, і хоча ніхто не заперечує пізнавально-емоційну та соціальну цінність шкільного навчання, не можна не враховувати, що воно одночасно є джерелом багатьох труднощів. Школа, з погляду вченого, є місцем, де особистість дитини, що формується, постає перед численними труднощами, які часто стають причиною глибоких емоційних травм. У дитини зникає інтерес до навчання, вона замикається у собі чи стає виражено агресивною [3].

Причини тривоги можуть бути різними, але, безумовно, на першому місці – постійний стрес і складні непередбачені ситуації.

Якщо тривожних ситуацій накопичилося досить багато, стан ситуативної тривоги може трансформуватися в тривожність як якість особистості. У таких дітей переважають песимістичні настанови: очікування неуспіху, невдач, неприємностей, зниження активності. І школяр починає діяти за принципом «краще нічого не робити, щоб не потрапити до неприємної ситуації». Усе це призводить до гальмування розвитку, спотворення самосприйняття і самооцінки.

Найбільше занепокоєння з приводу шкільного життя виникає у першокласників, адже для них школа – це поки що новий незвіданий світ зі своїми правилами. У молодшій школі причинами виникнення тривоги може бути оцінки, зауваження, страх покарання за погані оцінки, конфліктні стосунки з однокласниками. Але якщо процес адаптації побудований правильно і школяр успішно впорався з цими труднощами, то тривога нормалізується до кінця року.

У підлітковому віці наявність тривоги стосовно школи може стати особистісною особливістю, що склалася. А підліткова криза лише сприяє підвищенню шкільної тривожності.

Прояви тривожності у школярів

Погіршення соматичного здоров'я. Ця ознака характерна для будь-якого віку. Діти починають часто хворіти та, відповідно, часто пропускати школу. У них з'являються «безпричинні» головні болі, біль у животі. Часто це буває перед якимись відповідальними заходами: контрольною роботою чи тестом.

Поява дратівливості, агресивності. Це теж може спричинити шкільна тривожність. Дитина стає образливою, огризається навіть на невинні фрази. Все це свідчить про високу внутрішню напругу та емоційний дискомфорт.

Розсіяність уваги. Є діти, які стають розсіяними та не можуть сконцентрувати свою увагу на виконанні завдання. Вони лише фізично присутні на уроці, а насправді перебувають у своїх думках та мріях, які дозволяють їм уникати неспокійних моментів, що стосуються шкільного життя.

Небажання ходити до школи. З огляду на знижену мотивацію це, безумовно, є ознакою того, що дитині відчуває дискомфорт. У підлітковому віці це може призводити до того, що учень починає прогулювати окремі уроки або взагалі не ходить до школи.

Шкільна тривожність – це досить широке поняття, що містить різні сторони стабільного шкільного емоційного неблагополуччя. Вона проявляється у хвилюванні, підвищеному занепокоєнні у навчальних ситуаціях, у класі, в очікуванні безрадісного ставлення до себе, негативної оцінки з боку викладачів та однолітків. Індивід безперервно відчуває свою неадекватність, аномальність, не впевнений у правильності своїх вчинків, своїх висновків.

Загалом, шкільна тривожність виникає внаслідок зв'язку особистості з ситуацією. Це особливий вид тривожності, властивий певному класу ситуацій. Це ситуації, у яких виникає зв'язок індивіда з різними елементами шкільного освітнього середовища.

Список літератури

1. Буган Ю. В. Словник психолого-педагогічних термінів і понять. Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти. Тернопіль : ТОКІППО, 2001. 179 с.
2. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ : Либідь, 2005. 400 с.
3. Bernstein G.A., Svingen P.H., Garfinkel B.G. School fobia. J. Of Amer .Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 1990, v.29(1), p. 24-30.

УДК 616.61-036.12-06:616.341-008.6]-036-07

Зуб Л. О.

д.мед.н., професор,
професор кафедри внутрішньої медицини,
Буковинський державний медичний університет.

Горбан Б. В.

лікар-нефролог, аспірант кафедри внутрішньої медицини,
Буковинський державний медичний університет

ХАРАКТЕРИСТИКА ВМІСТУ β_2 - МІКРОГЛОБУЛІНУ КРОВІ ТА СЕЧІ ХВОРИХ З УРАЖЕННЯМ НИРОК, ЯКІ ПЕРЕНЕСЛИ КОРОНАВІРУСНУ ХВОРОБУ

Важливим діагностичним дослідженням багатьох захворювань, особливо в нефрології, є визначення рівня низькомолекулярного білка бета-2-мікроглобуліну (β_2 -мкг) організмі людини. Основним органом виведення β_2 -мкг з організму є нирки, а позаренальний шлях його виведення не доведено. Тому цей білок є інформативним в діагностиці уражень нирок [1- с.27; 2 – с. 58; 3- с. 60].

Метою дослідження було охарактеризувати особливості змін бета-2-мікроглобуліну в крові та сечі хворих з ураженням нирок, які перенесли коронавірусну хворобу.

Матеріали і методи. Було досліджено 95 хворих з ураженням нирок, які перенесли коронавірусну хворобу та 20 здорових осіб. Хворих було розподілено на групи: I – ХХН I-II ст. (25 осіб)(контроль – 22 особи); II –ХХН – III ст. (22 особи) (контроль – 21 особа); III – ХХН – IV ст. діаліз (25 осіб) (контроль – 20 осіб); IV – ХХН – IV ст. діаліз (23 осіб) (контроль – 21 особа). Також було досліджено хворих без коронавірусної хвороби в анамнезі та проведено порівняльну характеристику у кожній групі дослідження. 23 особи (хворі на ХХН, які не перенесли коронавірусну хворобу). Окрім загальноприйнятих методів дослідження, хворим було проведено визначення вмісту β_2 -мкг в крові та сечі імуноферментним методом. Отриманий матеріал оброблено статистично з використанням критеріїв Стьюдента. Усі показники представлені у вигляді середніх значень з їх середніми похибками ($M \pm m$). Достовірними вважали різниці при $p < 0,05$. Проведення дослідження виконане у відповідності з етичними нормами Гельсинської декларації перегляду 2008 року.

Результати дослідження. Аналіз результатів дослідження показав, що β_2 -мкг крові був вірогідно вищий за норму тільки у III та IV групах дослідження ($p < 0,05$), тобто у хворих, що мали виражену стабільну ниркову недостатність та у діалітичних пацієнтів. Найвищий рівень β_2 -мкг крові був у хворих, що перебували на діалітичній терапії ($p < 0,05$) у порівнянні з результатами II та III груп. Слід відмітити, що результати дослідження даного показника в крові III та IV груп був значно вищим у пацієнтів, що перенесли коронавірусну хворобу у порівнянні з контролем по кожній групі ($p < 0,05$). Результати дослідження рівня β_2 -мкг сечі змінювалися аналогічно та

охопили також II групу хворих ($p < 0,05$). Але, все ж, найвищими показниками були у III та IV групах дослідження.

Отже, результати дослідження показали, що коронавірусна хвороба має негативний вплив на перебіг хронічної хвороби нирок та прискорює її прогресування, внаслідок пришвидшення ниркової (тубулярної) дисфункції. Найбільші порушення як в крові, так і в сечі відмічено у пацієнтів з ХХН III- IV стадії, у тому числі в діалізних хворих.

Список літератури

1. Пилипенко В.В., Єрмолаєва М.В., Верзилова С.Ф., Яковенко В.В. Перебіг ревматоїдного мезангіального гломерулонефриту. Український журнал нефрології та діалізу. 2017;3(55):27-28.

2. Лавренчук О.В., Багдасарова І.В. Функціональний стан ниркових каналців у дітей з хронічним пієлонефритом. Український журнал нефрології та діалізу. 2017;3(55):58-59.

3. Лавренчук О.В., Багдасарова І.В., Дріянська Л.В., Король Г.Д. Предиктори прогресування хронічного пієлонефриту у дітей. Український журнал нефрології та діалізу. 2016;4(52):59-65.

UDC: 616-002.1

Rafał Czaplicki

student of 3rd course of Medicine
International Humanitarian University

Sylwester Syvvi

teacher
International Humanitarian University

Tomasz Andrzej Kosacki

student of 3rd course of Medicine
International Humanitarian University

MODERN CONCEPTS OF THE INFLAMMATORY PROCESS AT THE MICROCIRCULATORY LEVEL

Inflammation or an inflammatory process is a medical term, not a technical one. Inflammatory processes have been one of the most intensively studied areas of experimental medicine since the early 19th century. Beginning with Adam at McGill University [1], medical textbooks devoted much of their content to inflammation, whereas many textbooks and conference proceedings today focus solely on this topic [2]. The microcirculation is the main place to study and analyze the occurrence of inflammation. Physiologist and microvascular research pioneer Benjamin W. Zweifach [3, 4], co-founder of modern bioengineering at the University of California, San Diego [UCSD], set out to develop new quantitative methods for the study of inflammation when he joined a group of engineers at Caltech .

His efforts led to the formation of a formal alliance between engineering and medicine, and the start of bioengineering as an organized academic activity at UC San Diego. Although known for its classic medical symptoms of acute pain, heat, redness, swelling

and eventual tissue healing with scarring, it is more technically termed an inflammatory cascade. It consists of a long chain of reactions and cellular activities that can be used to repair tissue in many situations, from small skin incisions or tissue repair after birth to the healing of severe burns.

The inflammatory cascade at the tissue and cellular level involves a series of events including dilation of arterioles and venules and increased vascular permeability and blood flow, followed in many cases by congestion and thrombosis, infiltration of leukocytes into tissues, plasma leakage into tissues, tissue degradation through proteolytic activity and formation of oxygen free radicals, necrosis and apoptosis, clearance of scavenged cells, generation of new humoral mediators for cell growth, and regeneration of new functions and connective tissue. The final stage of inflammation is called resolution of inflammation [5, 6].

An inflammatory cascade that does not reach resolution leads to organ dysfunction and eventually death. Just about every tissue has the ability to execute an inflammatory cascade. The inflammatory cascade is preprogrammed and stereotypic. It is the only known mechanism for tissue repair after injury and as such it is at the heart of medical thinking. Some of the most interesting cellular processes [e.g., chemotaxis, phagocytosis, mitosis, cell differentiation] are part of the inflammatory cascade. The literature on inflammation is very rich and far beyond the scope of a single review. Many medical journals are devoted to the subject and many more list inflammation as one of their topics of interest.

Endothelial permeability and microhemorrhages One of the earliest signs of inflammation in the microcirculation is Endothelial permeability. Nearly everyone develops persistent endothelial cell leakage Plasma, water and ions contain components up to the size of large proteins species. The mechanism of increased permeability involves transmembrane Signal transduction and cytoplasmic responses in endothelial cells [7-9]. a big number Biochemical inflammatory mediators also lead to increased permeability Adhesion of leukocytes to endothelial cells [10] or lack of applied fluid shear stress On the endothelial membrane [12]

Most notable and earliest place of sublimation Permeability in postcapillary venules of the microcirculation, although in arterioles Also aids in the transport of plasma proteins into tissues [13]. early form of Increased permeability is accompanied by cell-to-cell separation of VE-cadherin junctions, which lead to rapid formation of pores at cell-to-cell junctions [14]. Pores can be reclosed by actin repolymerization [14]

The formation of endothelial pores can also be observed in endothelial cells, especially when the cells are mechanically stretched [5, 10], as in the case of hyperemia Caused by lateral occlusion of the vein [3]. pores in or between endothelial cells Promoted by actin depolymerization and can be formed by membrane tension [13]. McDonald and colleagues also reported interesting membrane pores Tether [12].

In more advanced stages of inflammation, extravasation is often observed red blood cells. Escape occurs through pores whose size allows uniform transport Formation of red blood cells and microvascular hemorrhage. The export of red blood cells is Driven by convection, their passage through the pores largely depends on Ratio of red blood cell membrane surface area to cell volume [11]. In the skin, cells like this Extravasation leads to characteristic discoloration as a clinical indicator For various diseases.

An important factor in considering increased microvascular permeability is the structure of the basement membrane. There is increasing evidence that,

The basement membrane is a mechanically strong structure that supports most things. Mechanical stress on the microvascular wall, despite its thinness compared to the thickness of endothelial cells, transfer of white blood cells through blood vessels

Study of inflammation is one of the great problems of modern medicine and it is most suitable to bioengineering analysis. Every new insight derived from the engineering analysis will open the door to new and improved interventions

Literature cited

1. Adami J. 1909. Inflammation. An Introduction to the Study of Pathology. London: McMillan
2. Gallin J, Goldstein I, Snyderman R. 1992. Inflammation. Basic Principles and Clinical Correlates. New York: Raven Press
3. Zweifach B, Grant L, McCluskey R. 1965. The Inflammatory Process. London: Academic
4. Zweifach B, Grant L, McCluskey R. 1974. The Inflammatory Process. I, II, III. London: Academic
5. Henson PM, Larsen GL, Henson JE, Newman SL, Musson RA, Leslie CC. 1984. Resolution of pulmonary inflammation. Fed. Proc. 43:2799–806
6. Teder P, Vandivier RW, Jiang D, Liang J, Cohn L, et al. 2002. Resolution of lung inflammation by cd44. Science 296:155–58
7. McDonald DM. 1994. Endothelial gaps and permeability of venules in rat tracheas exposed to inflammatory stimuli. Am. J. Physiol. Endocrinol. Metab. 266:L61–83
8. Gute DC, Ishida T, Yarimizu K, Korthuis RJ. 1998. Inflammatory responses to ischemia and reperfusion in skeletal muscle. Mol. Cell. Biochem. 179:169–87
9. Michel CC, Curry FE. 1999. Microvascular permeability. Physiol. Rev. 79:703–61
10. Kubes P, Grisham MB, Barrowman JA, Gaginella T, Granger DN. 1991. Leukocyte-induced vascular protein leakage in cat mesentery. Am. J. Physiol. Heart Circ. Physiol. 261:H1872–79
11. Zilberberg J, Harris NR. 2001. Role of shear and leukocyte adherence on venular permeability in the rat mesentery. Microvasc. Res. 62:215–25
12. Sarelius IH, Kuebel JM, Wang J, Huxley VH. 2005. Macromolecule permeability of in situ and excised rodent skeletal muscle arterioles and venules. Am. J. Physiol. Heart Circ. Physiol. 290:H474–80
13. McDonald DM, Thurston G, Baluk P. 1999. Endothelial gaps as sites for plasma leakage in inflammation. Microcirculation 6:7–22

УДК 582.65

Павлишак Я. Я.

к. с.-г. н., доцент кафедри біології та хімії,

Яциків У. М.

магістр

Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

РОДИНА *RANUNCULACEAE* JUSS. У ФЛОРИ ДРОГОБИЧЧИНИ

Дослідження видів дикоростучої флори тісно пов'язана з проблемою збереження біорізноманітності. Дрогобицький район є одним із найбагатших за фіторізноманітністю в області, завдяки різноманітності ландшафтів та екосистем. Проте, дотепер тут не встановлений видовий склад деяких родин. У зв'язку з цим, проведення таких досліджень є актуальним з огляду на збереження навколишнього природного середовища. Збереження біорізноманітності вимагає ширшого погляду на оцінку видів як таксонів, зокрема, їх біологічних та екологічних характеристик, оцінки видів до зміни зовнішніх факторів, оцінки екологічних ніш видів, можливості протидіяти впливові антропогенного чинника, відновлюватися тощо [1, с. 243].

Рослини родини *Ranunculaceae* – зазвичай багаторічні трави з коротким, іноді бульбоподібним кореневищем. Мають дуже різноманітне забарвлення квіток від синіх (печіночниця, дельфіній, сокирки), білих (жовтець водяний, анемона), жовтих (пшінка, жовтець, калюжниця) до червоних (адоніс). Рослини жовтецевих мають також різноманітні плоди – горішок, листянка, ягода [3, с. 204].

Види родини *Ranunculaceae* характеризуються декоративними, лікарськими властивостями тощо. Як декоративні рослини серед жовтецевих використовуються: анемони, пшінка, ломиніс та ін. У хімічному складі більшості видів родини *Ranunculaceae* містяться алкалоїди, глікозиди, що зумовлюють отруйність багатьох представників (види роду *Aconitum*, *Helleborus*). Проте у медицині велике практичне використання має низка інших таксонів (рослини роду *Adonis*, *Anemone*, *Pulsatilla* тощо) [2, с. 136].

Рослини жовтецевих мають позитивний лікувальний ефект при різних недугах організму людини, володіють знеболювальними, жарознижуючими, бактерицидними, тонізуючими, ранозагоювальними, сечогінними та іншими властивостями. Родина *Ranunculaceae* становить потенційний інтерес для досліджень та вивчення з метою пошуку нових лікарських рослин як потенційних джерел лікарської сировини [4, с. 75].

Метою нашого дослідження було встановити видовий склад рослин родини *Ranunculaceae* та вивчити стан їх поширення. Проводили дослідження маршрутно-експедиційним методом та методом пробних ділянок, де визначали щільність та рясність рослин.

На основі аналізу літературних джерел та власних маршрутно-експедиційних досліджень проведених упродовж 2021 – 2022 років нами встановлено, що видовий

склад родини *Ranunculaceae* на території Дрогобиччини (Львівська обл.) представлений 12 видами (7,9 % від загальної кількості у флорі України). Усі виявлені рослини належать до 8 родів. Поліморфним родом є *Ranunculus* включає 4 види і становить 33,3 %. Рід *Anemone* 2 види, що становить 16,7 %; інші роди представлені по одному виду, відсоткова частка становить 8,3 % на кожний рід.

За рясністю досліджувані види розподілені наступним чином: 3 види зустрічаються дуже рясно (25,0 %), рясно - 2 види (16,7%), рідко - 4 види (33,3 %) та поодинокі – 3 види (25,0 %). У лучних фітоценозах зростає *Ranunculus acris* L., *Ranunculus repens* L., у лісових *Anemone nemorosa* (L.) Holub, *Ficaria verna* Huds., *Hepatica nobilis* Mill. тощо.

Список літератури

1. Заверуха Б.В., Мінарченко В.М. Наукові основи ресурсознавства лікарських рослин. *Укр. ботан. журн.* 2000. Т. 37. № 3. С. 243–248.
2. Дідух Ю. О., Маховська Л. Й. Біоекологічні особливості представників родини *Ranunculaceae* Juss. у флорі Надвірнянського району Івано-Франківської області. *Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук.* Запоріжжя, 2019. С. 136-139.
3. Лях В.Р., Конечна Р. Т. Прикладні аспекти застосування лікарських рослин родини *Ranunculaceae* в етномедицині та фармації. *Challenges and achievements of medical science and education.* 2020. С. 203-217.
4. Карпюк В.Р., Юзьків С.Л., Журахівська Л.Р., Конечний Ю.Т., Конечна Р.Т. Жовтець їдкий (*Ranunculus acris* L.): аналітичний огляд поширення, хімічного складу, біологічної активності та медичного застосування. *Фармацевтичний часопис.* 2021. № 3. С. 74-82.

УДК 633.34:57.063.8:581.57:551.583(043.2)

Коробко А. А.

аспірантка кафедри рослинництва,
селекції та біоенергетичних культур
Вінницький національний аграрний університет

ПРОДУКТИВНІСТЬ АДАПТИВНИХ СОРТІВ СОЇ ЗА УМОВ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Сьогодні аграрії України більше розуміють основні принципи вирощування сої та менше допускають помилок, починаючи від підготовки поля, насіння і закінчуючи збором урожаю. Головною помилкою аграріїв є вибір гатунку насіння. В Україні зареєстровано понад 192 його видів, але не усі можуть зростати в тій чи іншій місцевості. Завдяки створенню полігонів та постійному їх аналізу, дослідженню температури у регіонах, вдалось з'ясувати, які сорти кращі для певного регіону та які дадуть гарний кінцевий результат аграріям відповідного району [1]. А також можна виявити сорти, які адаптовані до різних ґрунтово-кліматичних умов без зменшення рівня продуктивності рослин.

Існує думка, що вирощувати ГМО сою набагато вигідніше. Багатьом фермерам до вподоби простота, та, ще донедавна, дешевизна гербіцидного захисту. Проте, як показує практика, для традиційної сої при правильній агротехніці та дотриманні сівозміни, проблематика бур'янів перестає бути критичною. Використання гербіцидів ґрунтової дії знижує ризик втрат в основний гербокритичний період. Крім того, через значне здорожчення гербіцидів на основі гліфосатів, вирощування ГМО сої вже не дешевше, а навіть дорожче, ніж традиційної [2].

Для рентабельності вирощування культури, наряду з витратами на виробництво, ключовим є ціна реалізації товарної продукції. Соя в Україні є експортно-орієнтованою культурою, з основним напрямком в країни Євросоюзу. Тому, різниця в ціні ГМО та традиційної сої значна і складає від 70 до 230 євро за 1 тону соєвого шроту в останні сезони, в залежності від кон'юктури ринку. Тож, беручи до уваги всі фактори, можемо говорити про те, що вирощувати традиційну сертифіковану сою наразі вигідніше [2].

Проаналізувавши Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні станом на 17 січня 2022 року [3] показники господарської придатності сортів (подано в таблиці 1), які визначали в Українському інституті експертизи, а також на основі досліджень автора обрали два сорти сої різних груп стиглості української та зарубіжної селекції [4]. Заявником сорту Самородок є Інститут кормів та сільського господарства Поділля Національної академії аграрних наук України. Заявником сорту Амадеу є Семенсес Прогрейн ІНК.

Сорт Самородок скоростиглий, вегетаційний період 100 – 108 днів. Висота рослин 60 – 80 см. Вміст в насінні: білку 40 – 43%, жиру 21 – 23%. Сорт є лідером по показникам якості в Україні. Сорт Амадеус ранньостиглий, вегетаційний період до 115 днів. Висота рослин 92 – 95 см. Вміст в насінні: білку 45 – 47%, жиру 21 – 23%.

Потенційна врожайність сортів 46 – 55 ц/га. Вони придатні для харчових цілей і є хорошими попередниками для озимих культур.

Таблиця 1

**Показники господарської придатності
сортів Самородок і Амадеус за 5 попередніх років у зоні Лісостепу**

Показник	Значення	
	Самородок	Амадеус
Урожайність, ц/га	22,7	21,7
±до усередненого значення урожайності, ц/га	0,7	-1,6
±до усередненого значення урожайності, %	3	-7
Маса 1000 насінин, г	149,4	161,9
Висота рослин, см	73,9	73
Стійкість до вилягання, бал	8	9
Стійкість до осипання, бал	8	8,9
Стійкість до посухи, бал	8	8,1
Висота прикріплення нижнього бобу, см	13	12,4
Стійкість до пероноспорозу, бал	9	9
Стійкість до аскохітозу, бал	9	8,9
Стійкість до бактеріозу, бал	9	8,4
Стійкість до септоріозу, бал	9	9
Стійкість до фузаріозу, бал	9	8,8
Вміст білка, %	41,0	45,7
Вміст олії, %	22,0	19
Напрямок використання	зерно	зерно

Джерело: сформовано автором на основі [3, 4]

Важливо пам'ятати, що купуючи сертіфіковане насіння сої, ви отримуєте документальне підтвердження його походження, що гарантує високу якість та впевненість в отриманні запланованої врожайності за умови дотримання закону мінімуму – одного з основних законів землеробства. Урожайність сої обмежена найменш доступним поживним елементом. Якщо це контролювати, урожайність сої може досягати понад 10 тонн з одного гектару.

Список літератури

1. Вирощування сої, технології вирощування сої в Україні. *Vitagro Partner*: веб-сайт. URL : https://vitagro-partner.com.ua/press_release/viroschuvannya-soi-v-ukraini-tehnologii-viroschuvannya-soi (дата звернення 30.03.2023).

2. Рентабельність вирощування сої без ГМО. *Lidea*: веб-сайт. URL: <https://lidea-seeds.com.ua/news/soya/rentabelnist-soyi> (дата звернення: 30.03.2023).

3. Державний Реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2022 рік. Міністерство аграрної політики України, Державна служба з охорони прав на сорти рослин (Реєстр є чинним станом на 17.01.2022 року). Київ, 2022. С. 187-197. URL: https://sops.gov.ua/uploads/page/2022-01-17_reestr.pdf.

4. Telekalo N.V., Korobko A.A. Selection of adaptive soybean varieties in cultivation technology under conditions of climate change. *Agriculture and Forestry*. 2022. № 26. С. 125-137.

УДК 528.3

Ільків Є. Ю.

к. т. н., доцент кафедри геодезії та землеустрою,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

Галярник М. В.

асистент кафедри геодезії та землеустрою,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

ЩОДО ПОЗНАЧЕНЬ (ТИПІВ) СКЕЛЬНИХ НІВЕЛІРНИХ ПУНКТІВ У ВИСОТНИХ МЕРЕЖАХ I та II КЛАСУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ГЕОДЕЗИЧНИХ ПУНКТІВ

Різноманітність розташування скельних нівелірних пунктів у просторовому положенні на місцевості зумовлює різницю не тільки в технології передачі геодезичної інформації, а і в технології обстеження та оновлення нівелірних пунктів, а також контролю якості топографо-геодезичної продукції. Все це створює передумови для перегляду місця скельних нівелірних пунктів у класифікації геодезичних пунктів України.

Класифікація центрів геодезичних пунктів склалася протягом тривалого часу і, відповідно, заснована на вимогах та потребах топографо-геодезичного виробництва. Для кожної держави характерна своя класифікація центрів геодезичних пунктів і цей процес у часі є відкритий та динамічний.

На сучасному етапі розвитку топографо-геодезичного виробництва та науки, враховуючи їх взаємозв'язок, можна виділити такі види класифікацій геодезичних пунктів: галузеву або виробничу [1, 2], наукову [3] та науково-дослідну [4, 5].

Галузева або виробнича класифікації представлені в хронологічному порядку в Документі [1], які у подальшому знайшли відображення в [2]. У них виключені типи різних ґрунтів і гірських порід та інші геологічні умови, які не характерні для території України. Відповідно, кількість типів скельних пунктів у Документі [1] становила: 28 назв для планової мережі; для висотної – 9. У Порядку [2] запропоновано при закладці використовувати меншу кількість типів марок скельного типу. Зокрема, замість 6 запропоновано 4 типи для висотної основи.

Основними критеріями класифікації геодезичних мереж є клас, вид геодезичної мережі, геологічні умови, збереженість геодезичного пункту, монолітність конструкції та матеріали виготовлення [2]. У класифікації, наведеній у праці [6], центри геодезичних пунктів класифікують за такими ознаками, а саме: матеріали виготовлення, місце закладки, тип мережі, спосіб закладки, демонтажування і ремонт та пошукові елементи.

Наукова класифікація, наведена в роботі [3], передбачає загальні принципи виготовлення центрів і реперів. Її пропонують використовувати для моніторингу за станом будівель і споруд. Наукова класифікація наближена до виробничої, але вона

відрізняється більшою кількістю центрів. Це обумовлено різноманітними вимогами та умовами розташування геодезичних пунктів у спеціальних геодезичних мережах.

Науково-виробнича або науково-дослідна класифікація враховують всі наявні види конструкцій нівелірних пунктів [5], але такі пункти мають обмежене територіальне використання. Особливість скельних нівелірних пунктів [7, 8] не відображена у вказаних класифікаціях геодезичних пунктів. Зокрема, в Довіднику [9] вказано, що є скельні ґрунтові репера. Така класифікація не знайшла відображення в документах [1, 2].

На думку авторів, для класифікації скельних пунктів основним критерієм має бути не структура ґрунту або гірських порід, а їх просторове положення. Тобто, відповідно до Довідника [9], ґрунтовий скельний репер, який має суттєву різницю в технології зняття інформації та моніторингу у порівнянні зі скельними марками і реперами, закладеними у вертикальну площину скель, потрібно класифікувати як горизонтальний скельний (віковий, фундаментальний) репер, а реperi і марки як вертикальні скельні. Все це повинно бути відображено в текстовій частині при описі типів центрів геодезичних пунктів.

Висновки. Розроблені пропозиції щодо класифікації скельних нівелірних пунктів дозволять збільшити ефективність моніторингу пунктів ДГМ України.

Список літератури

1. Центры и реперы Государственной геодезической сети СССР. М., 1974. 40 с.
2. Про затвердження Порядку обстеження та оновлення пунктів Державної геодезичної мережі. Наказ № 435 від 03.11.2014, Мінагрополітики України, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 листопада 2014 р. за № 1467/26244.
3. Долженко А. И., Шевердин П. Г. О классификации геодезических центров и реперов. Инженерная геодезия. 1984. Выпуск 27. С. 37 – 40.
4. Михелев Д. Ш. Геодезические измерения при изучении деформаций крупных инженерных сооружений [Текст]: учеб. пособие/ Д. Ш. Михелев, И. В. Рунов, А. И. Голубцов. М.: Недра, 1977. 152 с.
5. Нивелирование I и II классов (практическое руководство) / ГУГКиК при Совете Министров СССР. М., 1982. 264 с.
6. Тревого І., Гур'єва М. Сучасні центри геодезичних пунктів. // Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. 2011. Вип. I (21). С. 115 – 118.
7. Острів Зміїний. Природа і люди: Монографія / Д. В. Ніколаєнко, В. М. Пащенко, М. О. Трюхан, А. Ю. Гордєєв, Д. Я. Вортман, Н. П. Герасименко, М. В. Супотницький, В. Ф. Прокопенко, О. О. Гришина, Є. Г. Шабаневич-Ткаченко / Наук. ред. В. М. Пащенко. К., НДІГК, 2008. 304 с.
8. Державна геодезична мережа – Геопортал. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dgm.gki.com.ua>
9. Справочник геодезиста / Под ред. Большакова В. Д., Левчука Г. П. М.: Недра, 1966. 984 с.

УДК 004.925.3

Федоров К. С.

магістрант факультету прикладної математики

Національний технічний університет

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Науковий керівник:

Тесленко О. К.

к.т.н., доцент

Національний технічний університет

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

НЕРОЗДІЛЬНІ БЛОЧНІ ЗАВАДОСТІЙКІ КОДИ ДЛЯ ВИПРАВЛЕННЯ ДВОХ ПОМИЛОК В КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМАХ

Нероздільні блочні завадостійкі коди (англ. non-separable block codes) – це типи кодування, які не використовують додаткові символи для виявлення та корекції помилок. Нероздільні коди працюють з усіма символами в блоку даних, використовуючи складні математичні алгоритми для забезпечення високої надійності передачі.

Нероздільні блочні завадостійкі коди можуть використовуватись для виправлення однієї, двох або більше помилок, залежно від того, який алгоритм кодування використовується.

Одна з головних переваг нероздільних блочних завадостійких кодів полягає в тому, що вони можуть бути ефективними у використанні ресурсів, таких як пропускна здатність каналу передачі даних, порівняно з роздільними кодами. Однак, їхнє створення та розробка можуть бути складнішими, оскільки потребують більш високого рівня математичної та алгоритмічної експертизи [1, с. 292].

Виправлення двох помилок в 8-розрядних кодах

Конкретний алгоритм використання нероздільних блочних 8-розрядних кодів для виправлення двох помилок може залежати від конкретної реалізації коду. Але загальний алгоритм може виглядати наступним чином:

1. Розбиваємо повідомлення, яке треба передати, на блоки довжиною в 2 біти.
2. Кожен блок кодується за допомогою нероздільного блочного 8-розрядного коду. Це дає нам кортеж кодів, кожен з яких представляє 2-розрядний блок в закодованому вигляді.
3. При отриманні кожного блоку, здійснюється перевірка на наявність помилок за допомогою алгоритму декодування, що базується на відстані Хемінга.
4. Якщо виявляється, що в блоку є дві помилки, то застосовується алгоритм виправлення помилок на основі кодового слова, який дозволяє знайти та виправити дві помилки в одному блоку.

У випадку 8-розрядних блочних кодів, де ми хочемо виправляти до 2 помилок, використання мінімальної відстані 5 є оптимальним. Це означає, що будь-які два кодові слова відрізняються принаймні в п'яти бітах, тому ми можемо виявити та виправити будь-які дві помилки, які відбулися в цьому кодовому слові.

В роботі визначено максимальну можливу кількість кодослів у 8-розрядному коді, де відстань між будь якими кодословами буде не менша за 5. Це значення було

отримане за допомогою алгоритму Брона-Кербоша, де в контексті задачі пошуку всіх 8-розрядних кодів з мінімальною відстанню Хемінга не менше 5, можна розглядати кожен 8-розрядний код як вершину графу, а дві вершини з'єднуються ребром, якщо відстань Хемінга між ними менше 5. Максимальна кількість таких кодослів у підмножині дорівнює 4, а всього побудувати таких підмножин можна 17920.

Модифікація алгоритму Брона-Кербоша

Основний алгоритм Брона-Кербоша [2, с. 575; 3, с. 212] можна модифікувати для пошуку всіх 8-розрядних кодів, де відстань Хемінга між будь-якими двома кодовими словами не менше 5.

Основна ідея полягає в генерації всіх 8-розрядних послідовностей і перевірці відстані Хемінга між кожною парою кодових слів. Для цього можна використати змінну "мінімальна відстань" та "таблицю відстаней", яку ми згенерували за допомогою модифікації алгоритму Брона-Кербоша.

Модифікований алгоритм можна описати наступним чином:

1. Генеруємо всі можливі 8-розрядні послідовності.
2. Для кожної пари кодових слів обчислюємо відстань Хемінга за допомогою згенерованої таблиці відстаней.
3. Якщо знайдена відстань менша за мінімальну відстань, оновлюємо її значення.
4. Якщо мінімальна відстань більша за або дорівнює 5, додаємо поточну послідовність до списку правильних кодових слів.

Висновки

Виявлено, що нероздільні коди можуть бути більш ефективними, коли потрібно виправляти дві або більше помилок, оскільки вони забезпечують кращу кореляцію між даними бітами. Однак, вони можуть бути складнішими в реалізації та вимагати більшої вибірки кодів для досягнення заданої завадостійкості. Отримання всіх 8-розрядних кодів з відстанню Хемінга не менше за 5 може бути корисним при створенні кодувальних схем для деяких застосувань, таких як масштабовані системи збереження даних, де важливо забезпечити надійність та ефективність збереження даних. Модифікація алгоритму Брона-Кербоша може бути використана для пошуку всіх клік у графі з відстанню Хемінга не менше за певний заданий поріг. Це може мати застосування в аналізі мереж, де кліки визначають групи взаємодіючих вузлів або пристроїв, а відстань Хемінга може відображати рівень взаємодії або відстань між ними.

Список літератури

1. Тесленко О.К., Шаповал І.І. Нероздільні блочні коригуючі коди. // Системний аналіз та інформаційні технології: матеріали 18-ї Міжнародної науково-технічної конференції SAIT 2016, Київ, 30 травня – 2 червня 2016 р. / ННК «ІПСА» НТУУ «КПІ». – К.: ННК «ІПСА» НТУУ «КПІ», 2016. С. 292-293.
2. Bron, Coen; Kerbosch, Joep (1973), «Algorithm 457: finding all cliques of an undirected graph», *Commun. ACM*. С. 575–577.
3. Johnston, H. C. (1976), “Cliques of a graph—variations on the Bron–Kerbosch algorithm”, *International Journal of Parallel Programming*: С. 209–238.

UDC 551.7.03+553

Vovk O. P.

Ph. D. In Geology, associate professor,
associate professor of physical geography department,
Lesya Ukrainka Volyn National University

Osmanov M. P.

5th year student of Faculty of Geography,
Lesya Ukrainka Volyn National University

STRATIGRAPHY AND MINERAL RESOURCES OF VOLYN REGION

Minerals are one of the most important factors in the economic development of a region and a country as a whole. A mineral deposit is a section of the earth's crust where a useful mineral has accumulated, and it is suitable for industrial use in terms of quantity, quality, and conditions of occurrence.

By origin, all minerals are divided into endogenous, exogenous and metamorphic. According to their use in the national economy, minerals can be divided into three main groups: metallic, non-metallic and combustible.

Minerals lie in the upper layers of the earth's crust, so they are usually mined from shallow depths (up to 1000 m). Different tectonic structures are characterized by certain groups of minerals. The distribution of mineral deposits, as well as the features of large landforms (mountains and plains, their heights and locations) are determined by the tectonic structure of the territory.

The territory of the Volyn region is located within the Volhynian-Podolian Plate of the East European platform, and in the south it enters the Lviv depression (Lviv Paleozoic trough). The Volhynian-Podolian Plate is not a simple flat rise, but in some ways resembles a kind of mountainous terrain [1]. Its foundation consists of intensively dislocated crystalline rocks of the Proterozoic (granites, biotite-amphibolite schists, etc.), broken by a system of large faults into separate blocks, which are lowered or raised in different areas of the region to different heights.

The western part of the surface of the crystalline basement of the Volhynian-Podolian Plate is the most submerged section (up to 7000 m in the axial part) and corresponds to the Lviv Depression. A thick (up to 7,000 m) layer of sedimentary rocks lay on the heavily eroded surface of the crystalline basement of the Volhynian-Podolian plate. Its structure includes deposits of the Upper Proterozoic and Phanerozoic overlain by anthropogenic sediments of variable strength. Only the Cretaceous and Paleogene come to the surface, all other pre-anthropogenic sediments of the Volyn region are studied by deep drilling [2].

Cambrian sediments are widely spread across the Volyn region. Their lower part consists of marine sand-clay formations of the Baltic series (with a thickness of 300 m), which are covered by light gray sandstones, siltstones, and clays of the Berezhkivskaya layer, with a total thickness of 400 m.

The Ordovician deposits mainly consist of glauconitic sandstones, with a maximum thickness of 50 m, and are distributed primarily in the northern and northwestern regions of Volyn.

The Silurian sediments are located on the eroded surface of the Cambrian and Ordovician and have a thickness of over 1000 m. The Lower Silurian consists of carbonate rocks (marls, limestones, dolomites), while the upper part is dominated by clay-carbonate rocks, as well as clays with isolated limestone intercalations.

The location of Devonian deposits is limited to the Lviv depression. They have a thickness of up to 2000 m of rocks heterogeneous in terms of lithological features. Lower Devonian - continental red sandstones and siltstones up to 800 m thick, Middle Devonian - terrigenous-carbonate rocks up to 200 m, Upper Devonian - carbonate rocks up to 1000 m. Terrigenous admixtures of the upper and lower parts of the Upper Devonian sections are a sign that continuous sedimentation in the Middle Devonian unstable sea and the long regressive cycle of its existence at the end of the Upper Devonian epoch [3].

As for coal deposits, they are represented in the region only by the lower part and the lower part of the middle, occupy an area smaller than the Devonian deposits and are associated with the deepest places of the Lviv depression. Carbon deposits have an unstable composition and low capacities. In the lower part of the section, carbonaceous deposits are sediments of the terrigenous-carbonate formation, in the upper part – terrigenous. The thickness of the coal deposits increases sharply towards the axial part of the Lviv Basin and reaches a maximum of 1400 m.

Jurassic sediments lie only in the southwestern part of the region on the uneven surface of the. There is chalk in Volyn throughout the territory. Its deposits cover the Paleozoic complexes, Cambrian-Carboniferous, and Jurassic formations.

The section of the pre-anthropogenic formations of Volyn ends with Paleogene deposits. They lie on the surface of the Upper Cretaceous and were preserved from erosion only in small areas in the Polish areas of the region.

Paleogene deposits are represented by thin (2-3 m) green mica-glauconite sands and sandstones, sandy clays and marls.

References

1. Atlas of the Volyn region. Ed. by F. V. Zuzuk. Moscow: GUGK, 1991. 42 p.
2. Nature of the Volyn region. Ed. by K.I. Gerenchuk. Lviv: Higher School Publishing Association, Lviv University Press, 1975. 147 p.
3. Current ecological condition and prospects for ecologically safe sustainable development of the Volyn region: collective monograph. Ed. by V. O. Fesyuk. Kyiv: Enterprise VI EN AY LLC, 2016. Pp. 74-87.

Олефір О. І.

к. ф-м. н.,

старший викладач кафедри вищої математики та статистики,
ПНПУ ім. К. Д. Ушинського

Пащенко К. І.

магістр ПНПУ ім. К. Д. Ушинського

МАТЕМАТИКА ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ У ПРЕДМЕТАХ ПРИРОДНО-НАУКОВОГО ЦИКЛУ

Математика є фундаментальним предметом, який має безліч зв'язків з предметами природно-наукового циклу. Ці зв'язки допомагають учням краще розуміти науки про природу та їх застосування. Один з найбільш очевидних зв'язків математики з іншими предметами – це використання математичних методів для вивчення природних явищ. Наприклад, фізика використовує математичні формули для опису руху, механіки, електрики та інших явищ. Астрономія використовує геометрію для вивчення руху планет та зірок. Інший зв'язок полягає у використанні математики для аналізу та обробки даних, отриманих у наукових дослідженнях. Наприклад, біологи використовують статистику для аналізу даних про популяції тварин, екологи використовують географію та геометрію для вивчення динаміки ландшафту. Інші зв'язки включають в себе використання математичних моделей для розв'язання складних задач та розробки алгоритмів для розрахунку різних параметрів.

Наприклад, важлива та складна тема «Тригонометричні функції», знайомство з якою починається на уроках геометрії у 8 класі та продовжується протягом усього курсу шкільної математики, включаючи тему «Тригонометричні рівняння». Насамперед, хотілося б відзначити зв'язок тригонометрії та астрономії та підкреслити той історичний факт, що тривалий час тригонометрія розвивалася як один із розділів астрономії.

Тригонометрія в фізиці, це коливальні рухи: рух маятника годинника, коливання струни музичного інструмента, коливання води, коливання напруги в мережі. Коливання при яких, зміни величин відбувається по закону косинуса або синуса називається гармонічними коливаннями.

$$x = A \cos(\omega t + \varphi) \quad x = A \sin(\omega t + \varphi)$$

Ці коливання дуже поширені в природі та техніці.

Одна з фундаментальних властивостей живої природи - циклічність процесів, що відбуваються в ній, пов'язує тригонометричні функції з біологією, хімією та медициною.

Властивості тригонометричних функцій використовуються також в різних приладах вимірювання. Наприклад, сейсмографи, кардіографи, термографи. І це лише мала частина того, де можна застосувати знання про тригонометричні функції, їх властивості та графіки.

Отже, вивчення математики та її зв'язок з іншими науками є важливим для розвитку науки і техніки, економіки та соціальної сфери. Знання математики допомагає вирішувати складні завдання та розвивати навички, необхідні для успіху в будь-якій професії.

Список літератури

1. Гольперіна А. Р., Міхєєва О. Я. Математика. Типові текстові завдання. ЗНО., Тіма. - 2013
2. Гече Ф. Й. Про один новий метод викладання тригонометрії. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Математика і інформатика. 2001. Вип. 6. С. 15–24.
3. Ugarov V. A. Математика для фізиків. Uspekhi fizicheskikh nauk. 1971. Т. 103, № 1. С. 182.

Олефір О. І.

кандидат ф-м. наук,

старший викладач кафедри вищої математики та статистики.

Корчевська В. В.

магістер

«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

ПРОГРАМИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ЗАДАЧ

Анотація. В даному дослідженні розглянуті можливості застосування сучасних мобільних технологій на уроках математики. Представлені деякі мобільні застосунки, описані їх практичні можливості.

Ключові слова: математичні програми, технології, гаджети.

Постановка проблеми. Останні десятиліття мобільні пристрої, такі як смартфони та планшети, а також додатки для них, стали невід'ємною частиною життя більшості вчителів та учнів у всьому

світі. Гаджети трансформували спосіб спілкування людей, розширили можливості пошуку інформації та здобування освіти тощо. Саме завдяки цьому виникло мобільне навчання з використанням бездротового Інтернету та мобільних технологій в освіті. Розширюються можливості моніторингу навчального процесу в реальному часі, забезпечується висока насиченість контенту, з'являються нові інструменти для спільної роботи та проведення онлайн-зустрічей тощо. Завдяки технічному прогресу стрімко вдосконалюється програмне забезпечення та архітектура мобільних пристроїв, що дозволяє їм виконувати найскладні завдання, а також швидше обробляти більший потік інформації

У цій швидкозростаючій технології, де все під рукою, навіщо витрачати час на обчислення математики. Як ми всі знаємо, виконання математичної арифметики є трудомісткою проблемою, оскільки ви повинні виконувати масову арифметику. Отже, нам потрібно побачити поради щодо розрахунку. Іноді ви забуваєте

розв'язувати математичні задачі. Вам не здається, що найкращі програми для розв'язування математики для Android будуть нам корисні?

Людина може зробити будь-яку помилку в розрахунках, що може призвести до будь-якої проблеми. Тож за допомогою програм Android Math ми можемо уникнути таких помилок. Найприємніше те, що ми можемо зробити будь-який набір у будь-який час, і нам навіть не потрібно нічого носити. Отже, покажу вам кілька програм для вирішення цієї проблеми.

10 найкращих розв'язувачів математичних задач:

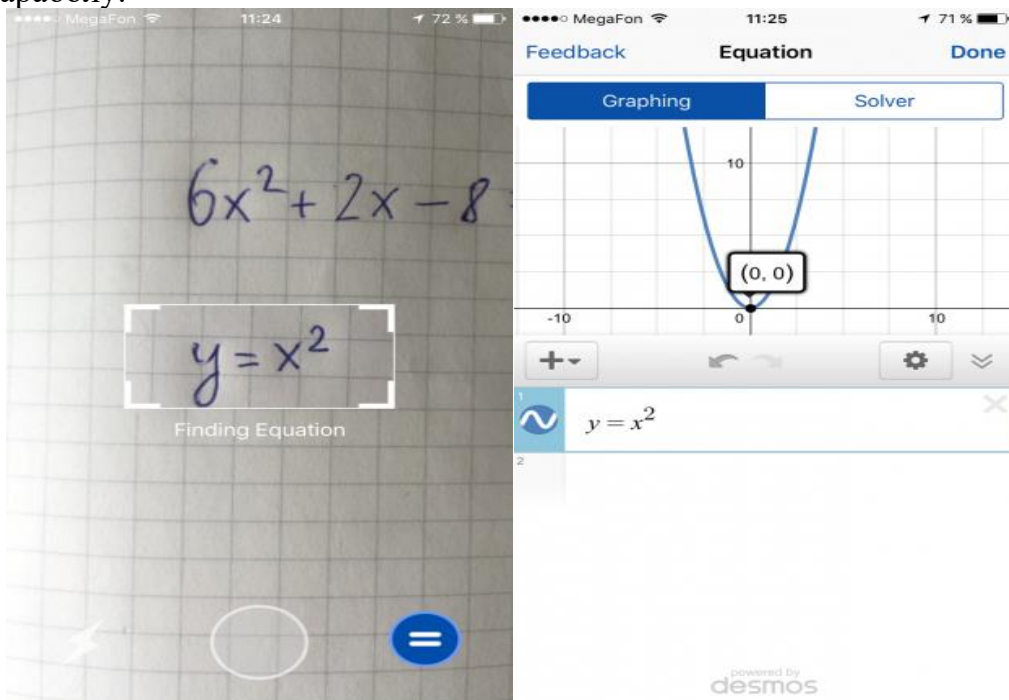
1. Mathpix
2. QuickMath
3. Симболаб
4. Кімма
5. WebMath
6. Розв'язувач математики Microsoft
7. MathPapa розв'язувач математики
8. Wolfram Alpha
9. Титорбін
10. Чегг.

Я пропоную вам розглянути математичну програму Mathpix.

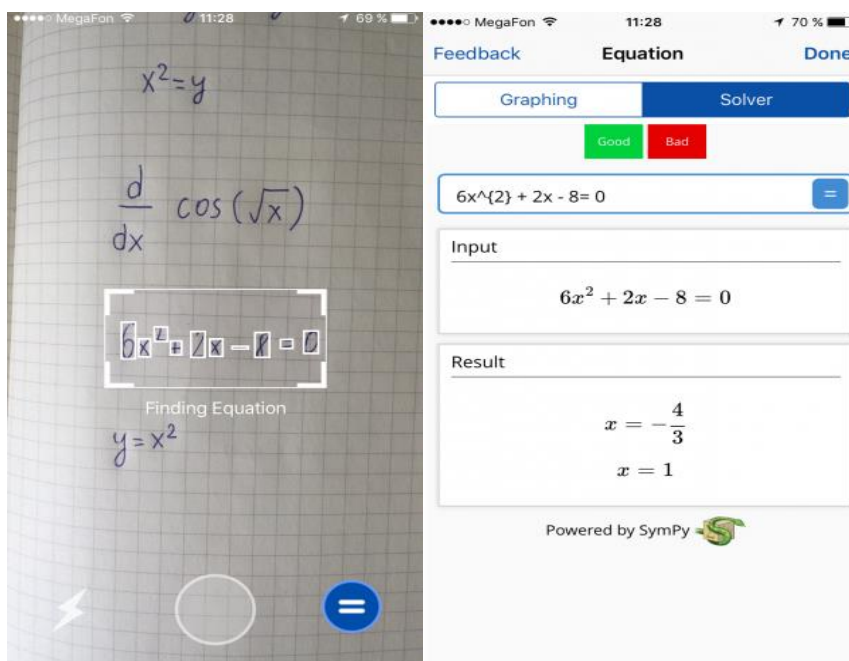
Програма Mathpix допоможе школяру та студенту. Воно розпізнає рукописні математичні функції, будує графіки та вирішує рівняння.

За словами розробників, Mathpix — це перший у світі додаток, який розпізнає рукописні рівняння та функції. Згадала шкільну програму, озброїлась ручкою та блокнотом, і ось що вийшло.

Почала із найпростішої функції $y = x^2$. Додаток коректно розпізнав її і побудував графік параболу.

Пробуємо розв'язати квадратне рівняння. Тут нам потрібний не графік, а значення x . Програма впоралася і з цим завданням.

Висновок: Отже, новітній етап розвитку суспільства, а саме інформаційного, спонукає до трансформації і в сфері надання освітніх послуг, ставить завдання розвивати сучасні методики навчання, що готуватимуть учнів до майбутнього. Сучасні мобільні технології стрімко розвиваються і надають широкі можливості щодо їх використання в усіх сферах життєдіяльності.

УДК 004.4'2

Юрченко В. В.

магістрант факультету прикладної математики

Національний технічний університет

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Науковий керівник:

Терейковський І. А.

д.т.н., професор

Національний технічний університет

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

АВТОМАТИЗОВАНЕ ТЕСТУВАННЯ ПРОГРАМ З ВИКОРИСТАННЯМ ГЛИБОКИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ

Моделі машинного навчання (Machine Learning, ML) відіграють важливу роль в різних застосуваннях. Зокрема, в останні роки глибокі нейронні мережі (Deep neural networks, DNN) використовуються в різних галузях застосування. З огляду на таке зростання використання, можливі помилки у моделях DNN можуть викликати серйозні стурбовання з приводу їхньої надійності та спричинити значні втрати. Тому виявлення помилкової поведінки в будь-якій системі машинного навчання, особливо в DNN, є критичним. Тестування програмного забезпечення – широко використовуваний механізм для виявлення помилок. Однак, оскільки точний вихід

більшості моделей DNN не відомий для заданих вхідних даних, традиційні техніки тестування програмного забезпечення не можуть бути безпосередньо застосовані.

Глибокі нейронні мережі (DNN)

Штучний інтелект та машинне навчання, яке є підмножиною ШІ, грають важливу роль у повсякденному житті в останні роки. Глибокі нейронні мережі (DNN) є однією з цікавих тем, які були застосовані в різних областях, таких як самокеруючі автомобілі та діагностика хвороб. DNN працює не тільки за алгоритмом, але і витягує відповідні високорівневі ознаки з сирого вхідного сигналу без будь-якої людської інтервенції. Система глибокого навчання визначається як будь-яка програмна система, яка включає компонент глибокої нейронної мережі (DNN)[1]. Ця програмна система може мати компоненти DNN, які взаємодіють з традиційними програмними компонентами.

Глибокі нейронні мережі складаються з багатьох параметричних функцій для створення представлень вхідних даних. На практиці, DNN складається з декількох послідовних шарів нейронів, що будуються до вихідного шару. Нейрон - це окрема обчислювальна одиниця в DNN, яка застосовує функцію активації до своїх входів та передає результат іншим підключеним нейронам. Вхідний, вихідний та прихований шари - це три основні шари, які має кожна DNN[2]. Кожне з'єднання між нейронами в DNN пов'язане з параметром ваги. Навчання моделі визначається навчанням ваг з'єднань шляхом мінімізації функції витрат. Кожен шар мережі перетворює інформацію в своєму вході на вищий рівень представлення даних.

Архітектура нейронних мереж

Базовим елементом штучної нейронної мережі є штучний нейрон. Ці елементи пов'язуються зв'язками та утворюють нейронну мережу. Вона в свою чергу дає можливість досить ефективно обробляти інформацію, а також пристосовуватись до змін зовнішнього середовища. Під час роботи штучної нейронної мережі відбувається перетворення вхідного вектору значень(сигналів) на вихідний[3]. Сам процес перетворення визначається характеристикою нейронів, а також структурою, архітектурою та методом тренування нейронної мережі.

Основними характеристиками штучної нейронної мережі є:

- парадигма нейронної мережі – це спосіб використання та навчання нейронної мережі;
- структура штучної нейромережі – це те як пов'язані нейрони між собою та взаємодіють;
- архітектура штучної нейромережі – це тип або типи нейронів у мережі та те як вони між собою взаємодіють на пов'язані. Варто зазначити що на основі однієї архітектури можуть бути реалізовані різні парадигми та навпаки.

Список літератури

1. Christian Murphy, Kuang Shen, and Gail Kaiser. Automatic system testing of programs without test oracles. In Proceedings of the eighteenth international symposium on Software testing and analysis, pages 189–200, 2009.
2. Earl T Barr, Mark Harman, Phil McMinn, Muzammil Shahbaz, and Shin Yoo. The oracle problem in software testing: A survey. IEEE transactions on software engineering, 41(5):507–525, 2014.
3. Christian Murphy, Gail E Kaiser, and Lifeng Hu. Properties of machine learning applications for use in metamorphic testing. 2008.

УДК 796.325*19/20*-032.24(045)

Малойван Я. В.

доцент,

доцент кафедри спортивних ігор,

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

Ханюкова О. В.

к.фіз.вих., доцент,

доцент кафедри спортивних ігор,

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

Найко Д. О.

здобувачка вищої освіти 2 курсу факультету фізичного виховання

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ВОЛЕЙБОЛУ НА СНІГУ

Волейбол на снігу – зимовий командний вид спорту, в який грають дві команди по три гравці на сніговому майданчику, розділеному сіткою. Мета кожної команди – набрати очки, перекинувши м'яч через сітку, щоб приземлити його на майданчик суперника та запобігти такому самому зусиллю суперник. Волейбол на снігу у тих чи інших варіантах розвивався у країнах із яскраво вираженим зимовим сезоном на гірських курортах, спортивних майданчиках, зимових пляжах та інших місцях відпочинку [2, с. 23].

В останні роки спостерігається бурхливий розвиток волейболу на снігу у всьому світі і можна припустити що в майбутньому він буде включений до програми Олімпійських ігор тому розгляд історичних передумов виникнення та становлення цього виду спорту є досить актуальною темою досліджень.

Мета нашого дослідження вивчення особливостей формування і розвитку волейболу на снігу в світі та в Україні.

Методи дослідження аналіз, узагальнення та систематизація даних науково-методичної літератури.

Результати досліджень та їх обговорення. Протягом десятиліть у волейбол грали на снігу, особливо в таких країнах, як Австрія та Швейцарія, навіть без будь-яких спеціально кодифікованих правил, а просто як різновид гри у волейбол на снігу. Неофіційні змагання зі снігового волейболу проводилися в Австрії та Швейцарії наприкінці 90-х років, перш ніж ця ідея знову виникла в 2008 році за ініціативою Мартіна Касвурма, місцевого промоутера [3].

Міжнародна федерація волейболу (FIVB) взимку 2017 року підтримала міжнародний турнір на гірському курорті Дізін в Ірані та провела під своєю егідою Фестиваль снігового волейболу у Ваграйні. У 2019 планувалося проведення першого чемпіонату світу, а у 2020 році волейбол на снігу в тестовому режимі увійшов в програму зимових Юнацьких Олімпійських ігор в Лозанні. У травні 2017 року президент організації Арі Граса заявив про намір домогтися включення волейболу на снігу до програми зимових Олімпійських ігор (2022 року як показової дисципліни, а 2026-го — як частини програми змагання. У Пхенчхані, столиці XXIII Олімпійських зимових ігор 14 лютого 2018 року, відбувся виставковий матч з волейболу на снігу за участю зірок класичного та пляжного волейболу — бразильця Жиби, серба Володимира Грбіча, кореянки Кім Ен Кун та австрійців Ніколаса Бергера, Штефані Швайгер та китайки Сюе Чень [1].

Історичний перший чемпіонат України з волейболу на снігу відбувся 3-4 лютого 2018 року в місті Шостка Сумської області. Крім ФВУ, даний турнір також був затверджений і Європейською конфедерацією волейболу (ЄКВ), що забезпечував переможцям потрапляння в фінал чемпіонату Європи-2018. Чемпіонами України з волейболу на снігу стали команди з міста Київ - Віталій Дідух\Андрій Гольонко та Олена Борисенко\Ольга Довгопол. На першому чемпіонаті Європи який відбувся в 2018 році в Австрії вони посіли 9 та 17 місце [4, с. 35].

У Трускавці 25-27 лютого 2022 року вперше в історії українського волейболу мав відбутися один з етапів Європейського туру з волейболу на снігу. Втім, через російське вторгнення та початок війни ЄКВ та Федерація волейболу України дійшли певної згоди про перенесення турніру на невизначений термін.

Висновки

Сніговий волейбол продовжує домінувати на сцені зимових видів спорту. Це нова альтернатива сніговим видам спорту, яка настільки ж захоплююча як для тих, хто грає, так і для тих, хто спостерігає. Завдяки новому формату «3 проти 3» спорт продовжує набирати обертів із подіями, що з'являються по всьому світу на національному та міжнародному рівнях. Snow Volleyball демонструє задоволення, пристрасть і універсальність волейболу, який тепер доступний цілий рік, від літа до зими, від пляжу до гір, у приміщенні та на відкритому повітрі. Волейбол у будь-який час, у будь-якому місці.

Список літератури

1. Волейбол на снігу. [сайт]. URL: <https://www.volleyball.ua/volieibol-na-snighu/page/1>
2. Малойван Я.В., Раковська І.А., Мицак А.В. Волейбол: історія розвитку, правила гри, методика навчання: Навч посібник. Дніпро, Інновація, 2023. 156 с.
3. FIVB.com отримує спеціальний розділ «Сніжний волейбол» після публікації правил гри». Міжнародна федерація волейболу. [сайт]. URL: <http://www.fivb.org/viewPressRelease.asp?No=80358&Language=en#.XB4KY1wzY2w>
4. Чехович П., Мітова О. Історичний розвиток неолімпійських видів волейболу в Україні та світі. Матеріали ІХ всеукраїнської студентської науково-методичної конференції «Неолімпійський спорт: Історія, проблеми управління та система підготовки спортсменів». (Дніпро, 7 квітня. 2023 р.). Дніпро, 2023. С. 331–335.

Філіна В. А.

аспірантка кафедри фізичного виховання
та спортивного вдосконалення

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

Кучерук І. В.

викладач

Житомирського медичного інституту
Житомирської обласної ради

THE MAIN COMPONENTS OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF A MODERN JUDO COACH-TEACHER AT A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

The term «principle» translated from Latin means the beginning, the basis on which to rely, as well as which must be guided [1]. Also actualizes the problem that the principles of teaching (principles of didactics) – guidelines, rules and techniques that ensure the necessary effectiveness of the educational process. Pedagogy as a science is due to the great Czech teacher Jan Amos Comenius (1592 – 1670), who in his work «Great

Didactics» developed the following principles of teaching: 1) the principle of conformity to nature; 2) the principle of visibility; 3) the principle of systematic and consistent learning; 4) the principle of gaming activities; 5) the principle of the theological approach to education. He suggested teachers to solve three tasks: a) set three goals – to know well, act and speak; b) three objects – God, world, man; c) three tools – feelings, reasoning and revelation [1, 2].

Justification of the principle of naturalness in the development of children belongs to the Spanish philosopher, psychologist and educator Juan Luis Vives (1492-1540), who argued that the learning process is impossible without penetrating the laws of cognition, and education is inconceivable without understanding and accounting for psychophysical patterns of child growth. He noted that to demand more from a child than can be given at a certain stage of development is as absurd as to demand fruit from a tree in the spring, when it is just beginning to bloom.

After all, the acquisition of knowledge occurs through experience and observation. The Swiss educator Heinrich Pestalozzi (1746 – 1827) substantiated the principle of clarity of learning as a means of developing logical thinking. In his writings, he argued that every person has natural inclinations from birth, and the role of education is to reveal these inclinations and develop the child as a separate individual in the spirit of fraternal relationships with people. The German educator Johann Herbart (1776 – 1841) believed that the principles of learning should be used only those that promote the development of imagination and accustom to independent work. Thus, in order to provide education and upbringing, Herbart encouraged teachers to quell children's mischief through threats, punishment, prohibitions, and constant surveillance.

The German educator Friedrich Disterweg (1790 – 1866) was influenced by Pestalozzi and believed that the most important principles of education and upbringing are: conformity to nature, cultural conformity and amateur (activity and initiative). The founder of the national pedagogical science and folk school Konstantin Ushinsky (1824 – 1870) considered pedagogy in close connection with philosophy, physiology, psychology, human anatomy. Ushinsky proposed the following principles: the connection of pedagogy with psychology, the unity of theory and practice, the activity of children in learning and education, the development of feelings, perceptions, memory, attention, thinking, emotions, language of students during classes. He considered pedagogy as a science and art, considered moral and patriotic education part of the harmonious human development.

Ukrainian teacher innovator Anton Makarenko (1888 – 1939) theoretically substantiated and practically proved the effectiveness of such principles of pedagogy as education and training of children in the team, comprehensive development of children and youth, reliance on conscious discipline, unity of physical, mental, moral, aesthetic and labor education [2, 3, 5]. The outstanding teacher of Ukraine Vasyl Sukhomlynsky (1918 – 1970) believed that pedagogy should become a science for everyone – teachers and parents. His credo: the teacher works for the future. Its principles: comprehensive and harmonious development of the student's personality; formation of consciousness and high morals; respect and faith in the child; recognition of its uniqueness and rights of choice; the child must find joy in work and study; the connection between mental development and moral education of students; school connection with family and life; education of will and useful work habits. Modern didactics considers the following principles of learning, the content of which is as follows:

1. The principle of scientificity is characterized by the selection of educational material that corresponds to the level of modern science, verified scientific data, reveals the causal links of processes with other sciences and the specialty of the student.

2. The principle of connection between education and upbringing obliges the teacher not only to communicate educational information to students, but also to develop their legal, moral, aesthetic and other personal qualities.

3. The principle of consciousness, activity and independence in learning provides a conscious and active attitude of students to learning, a deep understanding of educational issues, intellectual development, as well as the unity between intellectual and speech activities. Activation of students' intellectual activity contributes to their positive attitude to learning, interest in self-mastery of educational material, positive experiences of success in the accumulation of knowledge, development of skills and abilities.

4. The principle of systematic and consistent learning involves the organization of teaching and learning material in a logical sequence and connection, in a system, regularity in the learning process eliminates the template, but allows the teacher to consistently teach new material based on already known, move from one type educational activities to another, without violating the integrity of the process of formation of knowledge, skills and abilities [3].

5. The principle of teaching obliges the university teacher to know the cognitive abilities and personal experience of students, to teach complex subjects in an accessible and easy way, to connect new information with existing knowledge, etc. Learning is successful when it evokes the hard work of students' minds, feelings and wills, while at the same time making students master it. The main thing is to avoid the burden, unbearable for this category of students and the formal passage of the program material, a waste of time. On the other hand, avoid «easy» learning, which does not require students to strain their mental and physical strength, which leads to a low level of knowledge of the future specialist.

Conclusions. Didactic principles are interconnected and complementary. When organizing the educational process in the university, the teacher must be guided by all the principles, not only stereotypically, but creatively, because the principles of didactics contribute to the optimization of pedagogical activities, as well as determine methods and forms of student learning.

References

1. P. Luzan, O. Polozenko. Improving the pedagogical skills of teachers of higher agricultural educational institutions. Socialization of the individual: Coll. Science. pr. K. : Logos, 2000. Vip. 2. pp. 144–153.

2. M. Popovych. Features of the formation of professional competence of future educators of preschool education. The science of the future. Collection of scientific works of students, graduate students and young scientists. Mukachevo, Issue 1 (7), 2021. S. 109–112.

3. L. Tsygan. Basic principles of formation of oral translation competence in students of higher educational institutions. Language and culture. (Scientific journal). K. : Dmytro Burago Publishing House, 2021. Issue. 23. T. I (203). Pp. 466–470.

4. M. Shvardak. Regularities and methodological principles of the system of preparation of future heads of general secondary education institutions for the application of pedagogical management technologies. The science of the future. Collection of scientific works of students, graduate students and young scientists. Mukachevo, Issue 1 (7), 2021. S. 151–157.

5. N. Shulga. Theoretical foundations of multicultural education in modern pedagogical science. Bulletin of Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky. Issue 126. Pedagogical sciences, Cherkasy: ChNU, 2008. S. 159–162.

УДК 321.8

Іванов Є. В.

к.п.н.

доцент кафедри публічної служби
та управління навчальними й соціальними закладами
ЗД «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Мельник О. П.

здобувачка вищої освіти другого «магістерського» рівня
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ЕТИКИ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

В сучасному світі, публічні службовці мають велику відповідальність перед громадянами. Вони зобов'язані дотримуватися етичних норм та принципів, які гарантують їхню компетентність та неупередженість в роботі. Основні складові етики публічних службовців включають дотримання законів та регуляцій, відкритість та прозорість в роботі, неупередженість та об'єктивність в прийнятті рішень, професійну компетентність та здатність працювати в інтересах громадян.

Дотримання законів є однією з найважливіших складових етики публічних службовців. Ця вимога включає знання законодавства та його застосування в роботі, а також дотримання принципу легітимності у виконанні своїх обов'язків. Публічний службовець повинен діяти відповідно до законів та не допускати порушення законодавства.

Відкритість та прозорість в роботі є ще однією важливою складовою етики публічних службовців. Вона включає забезпечення доступності інформації про роботу публічного службовця, включаючи його рішення та дії, а також забезпечення громадського контролю над діяльністю публічних службовців. Публічний службовець зобов'язаний повідомляти громадськість про свою роботу, відкривати для неї всі необхідні документи та інформацію та відповідати на запити громадськості у межах своєї компетентностей.

Неупередженість та об'єктивність в прийнятті рішень є ще однією важливою складовою етики публічних службовців. Цей аспект включає прийняття об'єктивних рішень на основі фактів, а не особистих поглядів чи інтересів. Публічний службовець повинен приймати рішення в інтересах громадян та дотримуватися принципу рівності перед законом. Прийняті рішення повинні бути обґрунтовані та забезпечувати справедливість та рівність усім громадянам.

Професійна компетентність та здатність працювати в інтересах громадян є також важливою складовою етики публічних службовців. Сюди входить наявність необхідних знань, навичок та досвіду для виконання своїх обов'язків та здатність працювати в ефективному та результативному режимі. Публічний службовець має

розвивати свої професійні навички та знання, щоб забезпечити якісне та ефективне виконання своїх обов'язків.

Принцип довіри та поваги відображається в етиці публічних службовців шляхом забезпечення взаємовідносин з громадянами та іншими публічними службовцями на основі довіри та поваги. Публічні службовці повинні дотримуватись високих стандартів поведінки та етики, щоб забезпечити довіру та повагу до своєї роботи. Вони повинні бути привітними та ввічливими з громадянами, відповідати на їх запити та потреби, а також взаємодіяти з іншими публічними службовцями та колегами з повагою та толерантністю.

Загалом, етика публічних службовців є важливим аспектом в управлінні державними справами. Ціль етики полягає в тому, щоб забезпечити високу якість та ефективність роботи публічних службовців, збільшити довіру громадян до державного управління та підвищити рівень демократії в суспільстві. Публічні службовці мають велику відповідальність перед громадянами та повинні дотримуватись високих стандартів етики, щоб забезпечити ефективне та справедливе й неупереджене управління державними справами. Важливо зазначити, що етика публічних службовців є не тільки моральними зобов'язаннями, але й юридичними вимогами, які встановлюються законами та нормативними актами.

Існує багато підходів до визначення етики публічних службовців, однак основні принципи залишаються однаковими. Перш за все, публічні службовці мають дотримуватись законів та норм, які встановлюються національним законодавством. Вони повинні діяти в інтересах громадян, забезпечуючи високий рівень якості та ефективності державного управління.

Крім того, публічні службовці повинні володіти високими моральними стандартами та етичними принципами, які гарантують їхню неупередженість, непідкупність та об'єктивність. Ці принципи забезпечують довіру та підтримку громадян до державного управління та дозволяють публічним службовцям виконувати свої обов'язки в ефективному та результативному режимі.

У висновку можна сказати, що етика публічних службовців є надзвичайно важливою для забезпечення ефективного та справедливого державного управління та довіри громадян до держави.

При цьому важливо розуміти, що етика не є статичною концепцією, вона постійно змінюється та адаптується до нових викликів та потреб. Тому публічні службовці повинні постійно вдосконалювати свої знання та навички, щоб залишатися етичними та професійними у своїй роботі.

Нарешті, важливо зазначити, що етика публічних службовців є не тільки відповідальністю самого службовця, але й організації, в якій він працює, та системі управління державними справами загалом. Тому важливо забезпечувати належне навчання та підтримку публічних службовців в галузі етики, а також розробляти та впроваджувати етичні кодекси та стандарти для публічних службовців.

Крім того, публічні службовці повинні завжди дотримуватись найвищих етичних стандартів та бути прикладом для інших. Вони повинні бути готові до вирішення складних етичних питань та бути готовими відмовитися від своїх особистих інтересів на користь інтересів громадян та держави в цілому.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**НАУКА, ОСВІТА, ТЕХНОЛОГІЇ І СУСПІЛЬСТВО В XXI СТОЛІТТІ:
НАУКОВІ ІДЕЇ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
м. Житомир,
11 квітня 2023 р.**

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.
Технічний редактор: Нестеренко В. О.
Художній редактор: Михайленко К. В.
Коректор: Остаповець Н. М.
Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 11.04.2023 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,1
Гарнітура Times New Roman.
Наклад 500 примірників. Зам. № 21095

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364
від 07.01.2007 р., м. Полтава, вул. Дмитра Корняка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

